

VOORE PÕHIKOOLI HOOLEKOGU

PROTOKOLL NR 6/2025

Eesti

21.04.2025

21.04.2025 registreeritud hoolekogu koosolek toimub sidevahendeid kasutades (Mustvee valla munitsipaalharidusasutuste hoolekogude moodustamise kord ja töökord § 19).

Hoolekogu koosoleku juhataja nimi Tuuli Rande
Hoolekogu koosoleku protokollija nimi Keidy Ingel

Hoolekogu koosolekust osa võtnud ning koosolekust puudunud hoolekogu liikmete nimed ning teised koosolekust osavõtjad koos ametinimetustega:

Hoolekogu liikmete nimed (koos märkmetega osalemise või puudumise kohta):

Esine Tuuli Rande	õppenõukogu esindaja Kääpa majast	kohal
Aseesine Anneli Plaado	vilistlaste esindaja	kohal
Elina Mürsepp	Siilipõnnide rühma lapsevanemate esindaja	kohal
Kelli Kirjutaja	kooli lapsevanemate esindaja	kohal
Kadri Kommer	kooli lapsevanemate esindaja	kohal
Kady Kuusik	kooli lapsevanemate esindaja	kohal
Keidy Ingel	Siilikese rühma lapsevanemate esindaja	kohal
Helar Mogom	Rõõmurullide rühma lapsevanemate esindaja	kohal
Arlo Säälik	kooli pidaja esindaja	kohal
Andre Tross	õpilasesinduse esindaja	puudu
Heveli Ivask	õppenõukogu esindaja	kohal
Tõnu Sepp	kooli toetava organisatsiooni esindaja	kohal

Päevakord:

1. Voore Põhikooli sisehindamise kord.

Päevakorrapunkti õiguslik alus tuleneb PGS § 73 lg (1¹) pt 12, mille kohaselt hoolekogu annab arvamuse kooli sisehindamise kohta.

2. Voore Põhikooli lasteaiarühmade õppekava.

Päevakorrapunkti õiguslik alus tuleneb AHS § 26 lg (5) pt 1, mille kohaselt hoolekogu annab arvamuse lasteaia õppekava kohta.

3. Voore Põhikooli lasteaiarühmade kodukord.

Päevakorrapunkti õiguslik alus tuleneb AHS § 26 lg (5) pt 2, mille kohaselt hoolekogu annab arvamuse lasteaiarühmade kodukorra kohta.

Voore Põhikooli hoolekogu on tutvunud järgmiste dokumentidega hinnangu andmise eesmärgil:

1. Voore Põhikooli sisehindamise kord ([lisa 1](#)).

OTSUS: Käesolevaga otsustab hoolekogu nimetatud dokumendi heaks kiita.

Otsus on vastu võetud vastavalt määruse hoolekogu moodustamise kord ja töökord § 19 lg (2) järgi ehk otsuse vastuvõtmine side- või infotehnoloogiliste vahendite kaudu. Hääletamisel osales 11 hoolekogu liiget 11 olid poolt, 0 vastu ja 0 erapooletud.

2. Voore Põhikooli lasteaiarühmade õppekava ([lisa 2](#)).

OTSUS: Käesolevaga otsustab hoolekogu nimetatud dokumendi heaks kiita.

Otsus on vastu võetud vastavalt määruse hoolekogu moodustamise kord ja töökord § 19 lg (2) järgi ehk otsuse vastuvõtmine side- või infotehnoloogiliste vahendite kaudu. Hääletamisel osales 11 hoolekogu liiget 11 olid poolt, 0 vastu ja 0 erapooletud.

3. Voore Põhikooli lasteaiarühmade kodukord ([lisa 3](#)).

Otsus on vastu võetud vastavalt määruse hoolekogu moodustamise kord ja töökord § 19 lg (2) järgi ehk otsuse vastuvõtmine side- või infotehnoloogiliste vahendite kaudu. Hääletamisel osales 11 hoolekogu liiget 11 olid poolt, 0 vastu ja 0 erapooletud.

Tuuli Rande

Koosoleku juhataja

/digitaalselt allkirjastatud/

Keidy Ingel

Protokollija

/digitaalselt allkirjastatud/

Lisa 1

Kinnitatud direktori käskkirjaga nr

Sisehindamise korraga tutvunud ja arvamust avaldanud hoolekogu:

VOORE PÕHIKOOLI SISEHINDAMISE KORD

1. ÜLDSÄTTED

1.1. Voore Põhikooli sisehindamise kord kehtestatakse Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 78 alusel ja see reguleerib sisehindamise läbiviimist koolis.

1.2. Kooli sisehindamise eesmärk on tagada õpilase arengut toetavad tingimused ning kooli järjepidev areng.

1.3. Sisehindamine on pidev protsess, mille tulemused esitatakse vähemalt üks kord kooli arengukava perioodi jooksul.

1.4. Sisehindamise käigus analüüsitakse kooli õppe- ja kasvatustegevust ning juhtimist ja hinnatakse nende tulemuslikkust.

1.5. Sisehindamise käigus selgitatakse välja kooli tegevuse tugevused ning parendusvaldkonnad ja sellest tulenevalt koostatakse kooli arengukava.

1.6 Kooli sisehindamise korra kehtestab direktor, esitades selle enne arvamuse andmiseks hoolekogule.

2. SISEHINDAMISE KORRALDUS

2.1 Sisehindamise algatab kooli direktor enne seda, kui tekib vajadus kooli arengukava uuendamiseks.

2.2 Sisehindamist teostavad kooli töötajad, lapsevanemaid ja kooli hoolekogu esindajaid. Vajadusel kaasatakse eksperte. Sisehindamise läbiviimiseks võib moodustada vastavalt vajadusele tööühmi.

3. SISEHINDAMISE KRITEERIUMID

3.1 Sisehindamisel lähtub õppeasutus tegevusnäitajatest, mis on kättesaadavad Eesti Hariduse Infosüsteemi (www.ehis.ee) kaudu, ja järgmistest hindamisvaldkondades:

- 1) eestvedamine ja juhtimine, sealhulgas strateegiline juhtimine;
- 2) personalijuhtimine, sealhulgas personalivajaduse hindamine, personali värbamine, kaasamine, toetamine, arendamine, hindamine ja motiveerimine ning personaliga seotud tulemused, sealhulgas personali saavutused, täienduskoolitus, rahulolu, personaliga seotud statistika;
- 3) koostöö huvigruppidega, sealhulgas koostöö kavandamine, huvigruppide kaasamine, huvigruppidega koostöö hindamine ning huvigruppidega seotud tulemused, sealhulgas hoolekogu, lastevanemate ja teiste huvigruppide aktiivsus, avalikkussuhted, kaasatus otsustamisse, tagasiside ja rahulolu;
- 4) ressursside juhtimine, sealhulgas eelarveliste ressursside juhtimine, materiaali- ja tehnilise baasi arendamine, inforessursside juhtimine, säästlik majandamine ja keskkonnahoid;
- 5) õppe- ja kasvatusprotsess, sealhulgas õpilase areng, õppekava, õppekorraldus ja meetodid, väärtused ja eetika; õpilastega seotud tulemused, sealhulgas hariduslike erivajadustega õpilastega arvestamine, huvitegevus, tervisedendus, õpilastega seotud statistika, õpilaste rahulolu ning õpijõudlus.

4. KOOLI SISEHINDAMISEL KASUTATAVAD MEETODID

4.1. Kooli sisehindamise läbiviimiseks kasutatakse järgmisi meetodeid:

- 1) õppeasutuse õpi- ja kasvukeskkonna, sh õppe- ja kasvatusgevuse ja selle tulemuslikkuse analüüsimine; õppetundide vaatlus.
- 2) statistilise ja finantsaruandluse, õpitulemuste ning muu kogutud informatsiooni analüüsimine, sh Eesti Hariduse Infosüsteemis kajastuvate andmete analüüsimine;
- 3) õppeasutuse dokumentatsiooni analüüsimine;
- 4) arenguveestluste läbiviimine õpilaste ja kooli personaliga, rahuloluküsitluste läbiviimine õppeasutuse töötajatele, hoolekogu liikmetele, lastevanematele, õpilastele ning teistele koolile olulistele huvigruppidele;
- 5) õpetaja eneseanalüüs (eesmärgid ja nende täitmine, isiklik areng, saavutused, täiendõpe, lahtised tegevused);
- 6) ettevõtliku kooli standardid ja mõõdikud.

4.2 Vajadusel kasutatakse tegevus- ja tulemusnäitajaid võrdlevalt teiste õppeasutustega. Võrdlevad andmed on kättesaadavad visuaalse haridusstatistika andmebaasis <http://www.haridussilm.ee/>.

4.3 Sisehindamise tulemuste kokkuvõttes kirjeldatakse kooli hetkeseisu ning tuuakse välja kooli tugevused, parendusvaldkonnad ning parendustegevused. Neist lähtudes püstitatakse järgmise sisehindamisperioodi eesmärgid.

5. SISEHINDAMISE ARUANNE

5.1. Sisehindamise aruanne koosneb järgmistest osadest:

- 1) Kooli üldandmed ja lühikirjeldus (sh kooli eripära ja tugevused);
- 2) Sisu (õppeasutuse tugevuste ja parendustegevuste kirjeldused);
- 4) Kooli eesmärgid ja põhisuunad järgmiseks sisehindamise perioodiks.

5.2 Sisehindamise tulemused arutatakse läbi kooli õppenõukogus ja kooskõlastatakse kooli hoolekoguga.

5.3 Sisehindamise aruande kinnitab kooli direktor ja esitab selle kooli pidajale.

5.4 Sisehindamise aruanne arhiveeritakse vastavalt kooli asjaajamise korrale.

Lisa 2

VOORE PÕHIKOOI LASTEAIARÜHMAD ÕPPEKAVA

Lasteaiarühmade õppekava on kinnitatud Voore Põhikooli direktori aprilli 2025.a. käskkirjaga nr 1-1/2025/ Lasteaiarühmade õppekava on esitatud arvamuse avaldamiseks kooli õppenõukogule (ÕN protokoll nr 17.04.2025) ja hoolekogule (Hoolekogu koosoleku protokoll nr ... /2025. ... 04.2025).

1. Üldsätted

1.1. *Voore Põhikooli lasteaiarühmade* õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel.

1.2 *Voore Põhikooli lasteaiarühmade* õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates vanemaid.

1.3 *Voore Põhikooli lasteaiarühmade* õppekava läbinule annab lasteasutus välja sellekohase õiendi.

1.4 *Voore Põhikooli lasteaiarühmade* õppekavas esitatakse:

1.4.1 lasteasutuse liik ja eripära;

1.4.2 õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;

1.4.3 õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;

1.4.4 lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.5 erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.6 lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.7 õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

2. Lasteasutuse liik ja eripära

2.1. Voore Põhikool on ühtse organisatsioonina tegutsev lasteaed-põhikool, mis koosneb lasteaiast ja põhikoolist.

2.2. Lasteaed asub 2 õppehoones, Voorel ja Kääpal, kus kokku tegutseb 3 rühma. Kääpal tegutseb Siilipõnnide rühm, kus käivad lapsed vanuses 1,5-3 aastat ja Siilikeste rühm, kus on lapsed vanuses 4-7. Voorel tegutseb Rõõmurullide liitühm, kus käivad lapsed vanuses 1,5-7.

- 2.3. Lasteaia tegevuse eesmärgiks on võimaldada lastele alates 1,5 eluaastast kuni koolikohustuse tekkimiseni hoidu ja alushariduse omandamist.
- 2.4. Lasteasutuses moodustab sõime-, aia-, liitühmad või vajadusel hoiurühmad direktor.
- 2.5. Tähtsamal kohal on kodulooline teemaõpe, samuti looduse tunnetamine – kaunis loodus meie ümber pakub mitmekesiseid võimalusi arendavateks tegevusteks, kuna mõlemad õppekohad asuvad looduslikult kaunis kohas. Mõlemal õppehoonel on avar õueala, kus paiknevad mänguväljakud;
- 2.6. Mitmekesine ja kaunis loodus loovad soodsad võimalused õppekäikudeks, matkadeks ja sportlikuks tegevuseks;
- 2.7. Arendava ja toetava õpikeskkonna loomisel kasutatakse erinevaid metoodikaid ja kaasaegseid õppevahendeid;
- 2.8. Lasteaias toimub õppe- ja kasvatustöö läbi mängu ja mänguliste tegevuste, mille läbi on õppimise võimalused muutunud mitmekesisemaks;
- 2.9. Rakendatakse Käisi üldõpetuse metoodikaelemente.
- 2.10. Rakendatakse õuesõppemetoodikat.
- 2.11. Õppe- ja kasvatustööd toetavad erinevad õppekäigud ning väljasõidud väljaspool lasteaeda.
- 2.12. Lasteaia muudavad eriliseks pikaajalised traditsioonid. Tähistatakse traditsioonilisi rahvakalendri tähtpäevi ja riiklikke pühi.

2.13. Nimetatud tegevussuundade rakendamisel on oluline:

- 2.13.1. Igakülgne koostöö – lasteaiaasisene meeskonnatöö, mis toimiks kogu personali vahel, koostöö peredega, väljaspool lasteaeda koostöö vastavate ühenduste, huvigruppide ja erialaliitudega.
- 2.13.2. Kaasaegne koolitus – lasteaiaasisene koolitus, kus pedagoogid ja teised töötajad saavad vahetada kogemusi ja praktilisi nõuandeid, koolitus väljaspool maja, et olla kursis kaasaegsete uurimuste ja lähenemistega lapse kasvukeskkonna ja seda mõjutavate tegurite suhtes.
- 2.13.3. Õppe- ja kasvatustegevuse süsteemsus ja vastavate tugisüsteemide toetus.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti esitatakse seitsmes valdkonnas (edaspidi *valdkond*):

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) eesti keel kui teine keel;
- 4) matemaatika;
- 5) kunst;
- 6) muusika;
- 7) liikumine.

3.1.1 Valdkond *Mina ja keskkond*

3.1.1.1 Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii Eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

3.1.1.2 Valdkonna *Mina ja keskkond* **sisu**:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

3.1.1.3 Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valdkonna temaatika valitakse lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) last suunatakse ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- 5) last suunatakse materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

3.1.1.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

2-aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus: Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol

Sotsiaalsete rollide tajumine: Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.

Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC.

Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).

Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine).

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine: Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.

Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambapasta).

Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.

Inimkeha tundmine: Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine: Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.

Reeglite tundmine: Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid (nt räägime vaikse häälega).

Turvalisusnõuete tundmine: Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha

Üldinimlikud väärtused

Viisakureeglite järgimine: Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab).

Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).

Sõpruse väärtustamine: Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine: Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi

Rahvuskultuuri tundmine: Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu.

Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine).

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seened: Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.

Kodu- ja metsloomad: Nimetab tuntumaid koduloomi (nt kass, koer). Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad). Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.

Elukeskkond

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus: Osutab küsimisel veele, lumele **Maavarad:** Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.

Elukooslused mets, soo, raba, niit: Osutab küsimisel puule, lillele, murule.

Inimene ja loodus

Muutumine looduses: Osutab küsimisel päikesele. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmaadu, tuule puhumist). **Tööd looduses:** Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).

Loodushoid: Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.

3-aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus: Ütleb vastuseks nime küsimisele oma ees- ja perekonnanime. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel. Loetleb oma õdede-vendade nimed. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.

Sotsiaalsete rollide tajumine: Nimetab küsimisel oma lasteaiakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid. Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. Teostab ette-näitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt põranda pühkimine).

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Hügieen: Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik).

Hammaste tervis: Harjab hambaid täiskasvanu abiga.

Tervislik toitumine: Nimetab erinevaid toiduaineid.

Inimkeha tundmine: Nimetab erinevaid kehaosi.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

-

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine: Osutab küsimisel autoteele, kõnniteele- teele, kus inimesed käivad.

Selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult.

Reeglite tundmine: Selgitab, milleks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).

Turvalisusnõuete tundmine: Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud.

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine: Meeldetuletamisel tänab, palub. Meeldetuletamisel tervitab ja jätab hüvasti.

Sõpruse väärtustamine: Küsimisel selgitab, kes on sõbrad (nt need, kes mängivad koos).

Põhjendab, miks peab sõpra hoidma (miks ei tohi haiget teha).

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine: Osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele (kool, kauplus).

Rahvuskultuuri tundmine: Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvuste seast Eesti lipu värvused. Kirjeldab, kuidas ta käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas vms.

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seemned: Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat).

Kodu-ja metsloomad: Nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende hääletsusi. Nimetab tuntumaid metsloomi (karu, siil, orav, hunt). Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba). Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane).

Nimetab tuntumaid veeelanikke, nt konna ja kala.

Elukeskkond

Valguse, soojuse, vee ja õhu tähtsus: Nimetab vett, lund, jääd. Osutab küsimisel soojale ja külmale (nt vesi, radiaator).

Maavarad: Leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda.

Eluskooslused – mets, soo, raba, niit: Osutab küsimisel looduses metsale

Inimene ja loodus

Muutumine looduses: Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sajab, päike paistab, taevast on pilved).

Tööd looduses: Selgitab, kelle jaoks on akna taga pesakast.

Loodushoid: Leiab loodusesse mittekuuluvat prahti (ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta).

4-aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus: Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.

Sotsiaalsete rollide tajumine: Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.

Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget) Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha. Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta.

Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna.

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Hügieen: Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema.

Hammaste tervis: Peseb hambaid täiskasvanu (suulisel) juhendamisel.

Tervislik toitumine: Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Inimkeha tundmine: Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale. **Sotsiaalsed toimetulekuoskused**

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine: Põhjendab helkuri kandmise vajadust. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.

Reeglite tundmine:Järgib kokkulepitud rühmareegleid. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.

Turvalisusnõuete tundmine: Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine: Rakendab iseseisvalt põhilisi

viisakusreegleid. Põhjendab lihtsamate lauakommete vajalikkust (nt noa ja kahvliga söömine).

Sõpruse väärtustamine: Loob lühiajalisi sõprussuhteid. Lohutab omaalgatuslikult kaaslast.

Salliv suhtumine erinevustesse: Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust. Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed on erinevad (nt kasv, juuksed).

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine: Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi(kool, kauplus, postkontor).

Rahvuskultuuri tundmine: Nimetab riigi nime, kus ta elab. Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud: nt mardi-, kadripäev ja vastlapäev.

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seened: Kirjeldab, mida tuttavatest köögi-ja puuviljadest valmistada saab.

Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). Eristab okaspuid lehtpuudest. Nimetab seene osadena kübara ja jala.

Kodu-ja metsloomad: Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus). Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad).

Elukeskkond

Valguse, soojust, vee ja õhu tähtsus:Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.

Maavarad: Kirjeldab vaatlemisel (uurimisel) savi

Eluskooslused – mets, soo, raba, niit: Kirjeldab metsa.

Inimene ja loodus

Muutumine looduses:Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt). Selgitab öö ja päeva erinevust.

Tööd looduses: Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib.

Loodushoid: Põhjendab, miks visatakse praht prügikasti.

Tehismaailm: Nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist.

5-aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus: Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.

Sotsiaalsete rollide tajumine: Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa) Nimetab oma lasteaia nime. Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid.

Põhjendab mängu-või töökoha korrastamise vajadust.

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine: Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).

Hügieen: Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi. **Hammaste tervis:** Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).

Tervislik toitumine: Nimetab toiduainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piimatooted, lihakala- muna, toidurasvad).

Inimkeha tundmine: Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused: Nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine: Selgitab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal. Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee. Põhjendab, miks rattaga, rulaga, rulluisukudega sõites peab kandma kiivrit. Selgitab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö.

Reeglite tundmine: Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus.

Turvalisusnõuete tundmine: Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.

Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine: Järgib süües iseseisvalt lauakombeid.

Sõpruse väärtustamine: Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi. Abistab vajadusel nõrgemat.

Salliv suhtumine erinevustesse: Selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige või vale.

Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed lapsed rühmas. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse Inimestesse sõbralikult suhtuda (nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust).

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine: Räägib oma vanavanematest.

Kirjeldab oma kodu.

Rahvuskultuuri tundmine: Selgitab, millal lipud heisatakse ja hümnid lauldakse.

Põhjendab, miks riietutakse mardi- ja kadrisandiks.

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seened: Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd). Nimetab mõne söögija mürgiseene (nt kukeseen, pilvik, kärbseseen). Nimetab lilleosi (leht, vars, õis).

Kodu-ja metsloomad: Selgitab, miks loomad karva vahetavad. Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, tuvi). Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil). Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).

Elukeskkond

Valguse, soojust, vee ja õhu tähtsus: Kirjeldab soojust ja valguse vajalikkust inimeste, taimede ja loomade kasvamiseks. Kirjeldab puhast vett. Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik õhk (jalgratta- ja autokumm, ujumisirõngas).

Maavarad: Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld).

Eluskooslused – mets, soo, raba, niit: Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi.

Inimene ja loodus

Muutumine looduses: Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne.

Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt).

Iseloomustab erinevaid aastaaegu 1-2 tunnusega.

Tööd looduses: Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on.

Loodushoid: Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.

Tehismaailm: Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikeks (nt mobiiltelefon).

6-aastased

Terviklik mina

Enesetutvustus: Ütleb küsimisel oma koduse aadressi.

Sotsiaalsete rollide tajumine: Kirjeldab oma lasteaia asukohta.

Selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust.

Paneb märjad riided ise kuivama. Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (riidenagi või – kapp, töökarpi).

Tervislik eluviis

Tervise teadvustamine ja väärtustamine : Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. Selgitab, et suitsetamine sh passiivne suitsetamine (viibimine tubakasuitsuses keskkonnas) ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist.

Hügieen: Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik).

Hammaste tervis: Selgitab, miks tekivad hambaaugud. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad).

Tervislik toitumine: Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerandteraviljaga – kartul või riis või makaron ja veerand liha või kalaga).

Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast). Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.

Inimkeha tundmine: Nimetab erinevaid meeleelundeid (kuulmis- ja tasakaaluelund, nägemis-, haistmis ning maitsmiselund).

Sotsiaalsed toimetulekuoskused: Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, kurbus, üllatus, viha, rõõm). Kuulab lühiajaliselt kaaslast.

Turvalisus

Liiklusohutusnõuete tundmine: Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid

Reeglite tundmine: Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.

Turvalisusnõuete tundmine: Kasutab terariistu ohutult. Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.

Üldinimlikud väärtused

Viisakusreeglite järgimine: Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust.

Sõpruse väärtustamine: Põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru. Loob püsivaid sõprussuhteid.

Salliv suhtumine erinevustesse: Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näitab üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida). Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust

Kombed ja traditsioonid

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine: Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid). Kirjeldab, mida on koduvalla/-linna lipul kujutatud.

Rahvuskultuuri tundmine: Nimetab Eesti rahvuslinnu ja -lille. Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt.

Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid. Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud (nt kama, hapukapsad, verivorst).

Taime- ja loomariik

Kodukoha taimed, seened: Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm). Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu).

Kodu-ja metsloomad: Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa-) seast need, kes elavad Eestis. Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk).

Elukeskkond

Valguse, soojuse, vee ja õhu tähtsus: Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri).

Põhjendab, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.

Maavarad: Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.

Eluskooslused – mets, soo, raba, niit: Kirjeldab sood ja raba

Inimene ja loodus

Muutumine looduses: Nimetab aastaaegu. Kirjeldab aastaegade olulisi tunnuseid. **Tööd**

looduses: Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel.

Loodushoid: Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada. Põhjendab, miks prügi sorteeritakse.

Tehismaailm: Selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitgaasid, põlev plastmass).

3.1.2 Valdkond Keel ja kõne

3.1.2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

3.1.2.2. Valdkonna *Keel ja kõne* **sisu**:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

3.1.2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist; 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesisistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

3.1.2.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

2-aastased

- 1) Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.
- 2) Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt a, e, i, o, u, p, m, t, l. 3) Kasutab oma kogemustega seondavaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.
- 4) Kasutab nimi- ja tegusõnu, ase- ja määrsõnu.
- 5) Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 - sõnalisi lauseid.
- 6) Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul.

- 7) Kasutab sõnu enamasti ühes,üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.
- 8) Väljendab kõnes mõnda järgimistest suhetest: eitust („ei taha”), kuuluvust („tädi lusikas”), asukoht („emme siia”), omadust („auto katki”).
- 9) Mõistab ja täidab lühikesi korraldusi tuttavas situatsioonis.
- 10) Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2-sõnaliste vastustega.
- 11) Kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid(osutamist) koos üksikute sõnadega.
- 12) Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse,häälightsuse või sõnaga.
- 13) Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus.
- 14) Eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.
- 15) Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

3-aastased

- 1) Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
- 2) Hääldab õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla r,s,k,õ,ü).
- 3) Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike.
- 4) Kasutab nimisõnu,mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.
- 5) Kasutab tegusõnu,mis väljendavad tegevusi,millega laps ise on kokku puutunud.
- 6) Kasutab kõnes värvust,suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.
- 7)Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed,riided).
- 8)Kasutab tegusõnu (all,peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.
- 9)Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5-sõnalisi lihtlauseid.
- 10) Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändvorme nende põhitähendustes.
- 11) Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi(nt „Joonista!” „Istu!”).
- 12) Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt. „Hakkame mängima!” , „Ei taha mängida!”).
- 13) Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausega.
- 14) Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.
- 15) Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust.
- 16) Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm).
- 17) Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus.
- 18) Räägib endast *mina*-vormis.
- 19) Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist).

- 20) Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte.
- 21) Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste.
- 22) Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tasskass, pall-sall), osutades pildile või objektile.

4-aastased

- 1) Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
- 2) Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt, –lt, –mp jne).
- 3) Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask- puu; tuvi, kajakas - linnud).
- 4) Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba).
- 5) Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tutimüts, kalgumägi) ja tuletisi.
- 6) Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidendid ja, ja siis, aga).
- 7) Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtminevikus (nt sõitis, laulsid).
- 8) Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2- 3 lausega.
- 9) Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.
- 10) Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast.
- 11) Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi.
- 12) Algatab ise aktiivselt suhtlust.
- 13) Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegEVuses.
- 14) Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.
- 15) Annab vestluses edasi asjadesse puutuvat infot.
- 16) Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud häälimise teel ära hääliku häälikute reas.
- 17) Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.
- 18) Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

5-aastased

- 1) Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid.
- 2) Hääldeb õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu.
- 3) Hääldeb õigesti 1-2-silbilisi tähenduselt tuttavaid häälikuühendiga sõnu.
- 4) Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan).
- 5) Kasutab kõnes mõningaid antonüüme (nt lühike-pikk, must-puhas)
- 6) Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav).
- 7) Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu *hommik, päev, õhtu, öö*.

- 8) Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks - õunanuga).
- 9) Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid: sihitislause, nt sidendiga *et*; täiendlause, nt sidenditega *mis, kes*; ajalause, nt sidendid *kui,....siis*).
- 10) Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu (nt *söödud-söönud*).
- 11) Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (*suur-suurem-kõige suurem*).
- 12) Kasutab tingivat kõneviisi (*mängisin, mängiksin*).
- 13) Ühildab sõnu arvus (*karud söövad*) ja käändes (*ilusale lillele*).
- 14) Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändvorme mitmuses (*ilusatel lillel*).
- 15) Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
- 16) Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt *mida tegi kodus pühapäeval*).
- 17) Loeb peast 2-4-realisi liisusalme/luuletusi.
- 18) Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.
- 19) Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (*Miks ta nii tegi?Kuidas teha?*)).
- 20) Kasutab rollimängus intonatsiooni ja hääle tugevust.
- 21) Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid meeldetuletamisel.
- 22) Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas.
- 23) Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas.
- 24) Kuulab ettelugemist olles seejuures ise aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).
- 25) Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).

6-aastased

- 1) Mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- 2) Tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes
- 3) Saab aru korraldusest ja toimib vastavalt
- 4) Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- 5) Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.
- 6) Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.
- 7) Oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

3.1.3 Valdkond Eesti keel kui teine keel

3.1.3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;

- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

3.1.3.2 Valdkonna *Eesti keel kui teine keel* **sisu:**

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti kultuuri tutvustamine.

3.1.3.3 Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ning omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt); 2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;

- 3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

3.1.4 Valdkond *Matemaatika*

3.1.4.1 Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

3.1.4.2 Valdkonna *Matemaatika* **sisu:**

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

3.1.4.3 Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) last suunatakse nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) last harjutatakse määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud seostatakse matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimis- ja aistingut;
- 4) last suunatakse ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

3.1.4.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

2-aastased

Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad: Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall).

Orienteerumine ruumis: Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale.

Orienteerumine ajas -

Arvude maailm

Loendamine, arvutamine: Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset (nt kolme erineva nuku hulgast – *leia sinise kleidiga nukk*; erinevate mänguasjade hulgast – *leia kaks karu*). Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.

Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised: Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme

Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid: Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üksühese vastavuse teel (nn toppimismängud).

3-aastased

Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad: Rühmitab antud kaheksa eseme kaheks ühesuguste esemete hulga ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus), nt pallid ja klotsid värvuse järgi – punased klotsid ühte ja punased pallid teise hunnikusse

Orienteerumine ruumis: Suudab tuttavates ruumides (kodu, rühmaruumid) üles leida nimetatud toad või kohad. Juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes *üles-alla, ette-taha*

Orienteerumine ajas: Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust (nt ööseks paneb nuku magama, päeval nukku mängib).

Arvude maailm

Loendamine, arvutamine: Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?, nt mitu palli on kastis).

Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised: Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.

Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid: Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid (nt ringi abil kõik ülejäänud ringid).

4-aastased

Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad: Rühmitab antud erinevaid esemeid (nt pallid, pliiatsid, kommid, klotsid jne) ühe etteantud tunnuse (värv, suurus, kuju) alusel, nt leia kõik pikad pliiatsid või leia kõik kollast värvi esemed jne).

Orienteerumine ruumis: Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega *peal, all, sees, taga* või *ees*.

Orienteerumine ajas: Nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu *öö* ja *päev*.

Arvude maailm

Loendamine, arvutamine: Moodustab uue suuruse (3–5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse.

Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised: Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem- väiksem, pikem- lühem

Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid: Leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk) samakujulisi esemeid. Koostab lihtsamat mustri (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades.

5-aastased

Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad: Võrdsustab antud erinevate esemete hulga paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades (nt igale jänesele üks porgand)

Orienteerumine ruumis: Nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu *üleval, keskel*.

Orienteerumine ajas: Nimetab erinevaid päeva osi (*hommik, lõuna, õhtu*) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel. Nimetab kõik aastaajad ning kirjeldab nende kogetavaid tunnuseid kodukohas ja laste tegevusi eri aastaegadel.

Arvude maailm

Loendamine, arvutamine: Kasutab esemete (kuni viis) arvu võrdlemisel sõnu *rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju)*. Kasutab järgarve kuni viieni eseme/isiku positsiooni nimetamisel (*mitmes?*).

Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised: Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad, madalamad.

Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid: Otsustab, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused, ning kirjeldab nende kujundite erinevusi nurkade olemasolu, arvu, kujundi, suuruse ja värvuse alusel (ring, ruut, kolmnurk).

6-aastased

Asjade maailm

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad: Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, värv, kuju, otstarve) alusel (nt mängukarud ja lennuk – lennuk ei kuulu siia hulka, ta on transpordivahend; valged jänesed ja valge lill – kuuluvus hulka on valitud värvi põhjal).

Orienteerumine ruumis: Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu *kõrval, ääres*.

Orienteerumine ajas: Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid *eile, täna, homme*

Arvude maailm

Loendamine, arvutamine: Võtab vastavalt esitatud arvule (kuni viis) õigekoguse antud esemeid.

Moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel (nt lisades

7 kivile veel ühe, saab uue suuruse – 8 kivi). Nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev (nt esemete loendamisel leiab laps arvu 6 ning laps otsustab ja nimetab, milline arv on kuuele eelnev (5) või järgnev (7)).

Suuruste maailm

Suurused ja mõõtmised: Suudab otsustada ja nimetada, milline ese (esemed) etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem-kitsam-ühelaiused, suurem-väiksem-ühesuurus, paksem-peenem-ühepaksumad, madal-kõrg -

ühekõrgused). Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektidevahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (nt nööri, pulka, sammud jne, nt laua kõrgust mõõdetakse pulga abil, siis on tulemuseks nt kolm pulga pikkust, või uksest lauani on 7 sammupikkust jne).

Kujundite maailm

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid: Moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jms) kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi. Koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta pilte

3.1.5 Valdkond *Kunst*

3.1.5.1 Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

3.1.5.2 Valdkonna *Kunst* **sisu**:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

3.1.5.3 Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lapsele antakse võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) last suunatakse vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

3.1.5.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Voolimine

2-aastased

- Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju.
- Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini.
- Tegevust jälgendades vajutab voolimismassi auke.

3-aastased

- Muljub ja näpistab, juhendamisel rullib ja veeretab voolimismaterjale (savi, plastiliin).
- Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe.

4- aastased

- Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi.
- Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid.
- Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.
- Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes.
- Juhendamisel kasutab voolimispulka savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks.

5-aastased

- Veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale (nt pabermassi, vaha jne).
- Kasutab saadud algvorme (kera, silinder) neist tähendusega objektide voolimiseks.
- Juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel.
- Kasutab valmisvorme (iseseisvalt liivast ehitamiseks, juhendamisel nt piparkookide vms valmistamiseks).

6-aastased

- Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi.

- Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel.
- Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.
- Ümarvorme ning ümar-ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid.
- Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad.
- Niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks.
- Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta.

7-aastased

- Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist).
- Kasutab uusi voolimismaterjale õpetaja abiga.
- Voolib lihtsaid õõnesvorme kerakujulisest savitükist.
- Juhendamisel silub detailide pinda ja ühenduskohti.
- Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel (mustri või tekstuuriga).

Joonistamine

2-aastased

- Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.
- Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni.
- Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt).

3-aastased

- Tõmbab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalsed), püüdes paberil.
- Meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit jt joonistusvahendeid.

4-aastased

- Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.
- Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.
- Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.
- Suudab kujutada natuurile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nn peajalgseid).

5-aastased

- Kasutab iseseisvalt erinevaid joonistusvahendeid (nt viltpliiatsid, pastellid).
- Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont.
- Kasutab iseseisvalt pliiatsteritajat.
- Tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šablooni või joonlaua järgi.

6-aastased

- Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata.
- Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi).
- Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda.
- Värvib enamasti kontuuri ületamata.

7-aastased

- Joonistab kontuuriga kujutatavad objektid.
- Värvib (omajoonistatud või värviraamatu) kujundid värvi või viltpliiatsitega kontuuri seest, varieerides värvimise (käe liikumise) suunda.

Maalimine

2-aastased

- Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.
- Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud svammiga, templiga jne.
- Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.

3-aastased

- Juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintslit vees.
- Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe.
- Teeb näpuvärvidega punkte, jooni ja pindu.
- Vajutab templiga erinevatele pindadele (nt paber, kartong) jäljendeid.

4-aastased

- Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.
- Ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel.

- Suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist.
- Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.
- Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.

5-aastased

- Võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu.
- Juhendamisel katab värviga algul suurema kujundi, millele lisab detailid.
- Teeb pintslivajutuste ja –tõmmetega objektide väikseid detaile (nt silmad, suu) või rütme.
- Suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda.

6-aastased

- Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel.
- Juhendamisel hele-tumestab värve ja segab omavahel põhivärve.
- Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid.
- Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta.
- Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas.
- Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintsli.
- Peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist.

7-aastased

- Segab värve segamiselusel ja töö peal.
- Loputab pintsli piisava sagedusega ja väldib värvide liigset määrdumist värvipurkides.
- Juhendamisel alustab maalimist taustast või suuremast pinnast.
- Alusjoonistust kasutades arvestab maalimisel objektide piirjooni.
- Meeldetuletusel kasutab pintsli erinevalt, nt katab ühtlaselt aluspinda, teeb pintsli trükki jne.

Meisterdamine

2-aastased

- Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.
- Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.

3-aastased

- Kortsutab pehmet paberit, rebib paberiribast tükke. Puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms.
- Asetab alusele ja surub kinni õpetaja poolt liimiga kaetud paberist kujundid, puulehed vms (nt lehed puule).

4-aastased

- Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.
- Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid.
- Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne).
- Kortsutab erineva paksusega paberit.
- Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikkkäbile müts; siil-männikäbile nina).
- Voldib paberi pooleks.

5-aastased

- Juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid ning kleebib need alusele.
- Lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid.
- Voldib paberi pooleks, neljaks (kujundades nii nt kaardi, raamatu, liniku).
- Lükib paelale, lõngale auguga esemeid (nt helmeid, nõöpe) kettide, kaunistuste jne valmistamiseks.
- Meisterdab looduslikust materjalist ja majapidamises järelejäanud pisiesemetest objekte lihtsate ühendusvõtete abil (nt plastiliiniga liitmine, tikkude või kõrte torkamine pehmesse materjali jne).

6-aastased

- Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada. Iseseisvalt lõikab paberist geomeetrilisi kujundeid.
- Rebib lihtsamaid kujundeid.
- Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.

7-aastased

- Kujundab või täiendab pilte või objekte, kleepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke.

Lõikab kääridega lihtsaid kumerate piirjoontega kujundeid.

- Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).
- Punub sirgetest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms). Juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub (kolmeharulist) palmikut.
- Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi (nt sõidukeid, nukke, ka näpunukke).
- Kasutab meisterdamiseks erinevaid ühendamisvahendeid ja võtteid (liim, kleeplint, traat jne).
- Kasutab suunamisel materjali (nt liimi, paberit, riiet) otstarbekalt.

4.6. Valdkond *Muusika*

Muusika õpetamise eesmärgiks on soov teha lapsele tajuvaks muusika olemus kogu oma kõlade ja rütmide väljendustes samuti äratada huvi ja armastust muusika vastu.

Lapsi köidab ja haarab kaasa mitmekülgne muusikaline tegevus: laulmine, tantsimine, lastepillidel mängimine, ringmängude mängimine. Muusikaline tegevus on oodatud tegevus, mis annab positiivse emotsionaalse laengu ja süvendab muusikahuvi. Tähtis on mitmekülgsest rikastada laste tundeelu, fantaasiat ja loovust.

4.6.1. Valdkonna *Muusika* eesmärgid ja õpisisu

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulavatele muusikapaladele;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksikult.

Valdkonna *Muusika* sisu on:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;

pillimäng.

Õpisisu 0-2 aastastel lastel:

Arendada beebide ja väikelaste kõiki meeli läbi muusika, rütmika, puudutuste ja liikumise.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 2-3 aastane laps:

- kuulab ja jälgib õpetaja laulu;
- sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigal tammumine, keerutamine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine);
- tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast;
- mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuuldud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 3-4 aastane laps:

- huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa üksikuid silpe, sõnu, laululõike);
- osaleb laulude esitamisel (plaksutab või laulab kaasa);
- liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega);
- reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (plaksutab, kõigutab keha vmt);
- mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, kuljustel, väikesel trummil, üllatusmunadega, marakal).

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 4-5 aastane laps:

- laulab rühmaga samas tempos;
- laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule;
- väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega);

tantsib kasutades eakohaseid tantsuelemente (põlvetoostekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis);

- osaleb laulumängudes;
- kuulab laulu ja muusikapala;
- väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega;
- tunneb kuulamise järgi ära mõningaid õpitud laule;
- mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid jt) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks;
- eristab kuulates neid tämbrite järgi.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 5-6 aastane laps:

- laulab väljahingamisel vaba loomuliku häälega, selge diktsiooniga, ilmekalt;
- laulab aasta lõpuks üksi ja rühmaga koos mõned õpitud laulud;
- oskab kasutada liikumisel liikumiselemente (ees- ja külgaloppi, hüpaksammu);
- oskab liigutusi täpselt ja ilmekalt sooritada, jälgides õiget kehahoidu;
- oskab liikuda vastavalt muusika väljendusvahenditele vähem kontrastse muusika järgi: dünaamika: vaikne, poolvali, vali; register: kõrge, keskmine, madal; tempo: kiire, mõõdukas, aeglane;
- suudab muusikapala lõpuni kuulata ja iseloomustada kuulatud laulu või muusikapala, kasutades avaramat sõnavara (mõtlik, laulev, õrn, tantsuline, marsilik, südamlilik jne.);
- oskab eristada vokaal- ja instrumentaalmuusikat ning lihtsamaid žanre (hällilaul, rahvalaul, marss, tantsuviis);
- tunneb mõnda rahvamuusikut ja heliloojat;
- oskab mängida eakohastel rütmipillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.

Õppe- ja kasvatustöö tulemusel 6-7 aastane laps:

- laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist;
- laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas;
- liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi; kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi);
- tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants);
- väljendab loovalt muusika kuulamist saadud elamusi;
- mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt taldrik, agoogo, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi. või meloodialõiku);
- mängib pilliansambelis;
- suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- eristab kuulamise järgi laulu ja pillimängu;
- eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ning instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- liigub vastavalt muusika meeleolule;

- väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

3.1.7 Valdkond *Liikumine*

3.1.7.1 Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

3.1.7.2 Valdkonna *Liikumine* **sisu**:

- 1) kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

3.1.7.3 Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel; 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;

3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;

4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;

5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

3.1.1.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

2-aastased

- 1) Sooritab harjutusi aktiivselt, entusiastlikult.
- 2) Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.
- 3) Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
- 4) Jookseb veereva vahendi(pall, rõngas)järel.
- 5) Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
- 6) Kõnnib piiratud pinnal.
- 7) Säilitab sihi kõnnil ja jooksul.
- 8) Hüpitab käes palli, jälgib selle suunda.
- 9) Kasutab liikumisel rütmipille juhendaja abil.
- 10) Sobitab liikumist vastavalt muusika iseloomule juhendaja abil.
- 11) Mängib koos juhendajaga ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.
- 12) Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel.
- 13) Mängib vabamängus iseseisvalt.

3-aastased

- 1) Valib õpetaja korraldusel teiste riide hulgast välja võimlemisriided.
- 2) Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega.
- 3) Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.
- 4) Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.
- 5) Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.

- 6) Sooritab põhiliikumisi.
- 7) Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.
- 8) Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.
- 9) Sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi.
- 10) Mängib matkiva sisuga 1-2reegliga kõnni- ja jooksumänge.
- 11) Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.
- 12) Veab tühja kelku.
- 13) Sõidab iseseisvalt nõlvakust alla. 14) Liigub suuskadel otsesuunas.
- 15) Matkab õpetajaga või vanematega looduses.
- 16) Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.

4-aastased

- 1) Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi.
- 2) Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.
- 3) Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: Kolonnis, ringis, viirus.
- 4) Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.
- 5) Sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.
- 6) Sooritab imiteeritavaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule.
- 7) Plaksutab ja liigutab vastavalt rütmile.
- 8) Mängib 2-4 reegluga liikumismänge.
- 9) Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.
- 10) Kasutab suuskadel liikumisel käte abi ja keppide tuge.
- 11) Kasutab sihipäraselt abivahendeid.
- 12) Algatab iseseisvalt mängu.
- 13) Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

5-aastased

- 1) Nimetab erinevaid kodukahas harrastavaid spordialasid ja spordivõistlusi.
- 2) Kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.
- 3) Vahenditega harjutusi (pall, hüpit) sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti.
- 4) Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel.
- 5) Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.
- 6) Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.
- 7) Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi
- 8) Sooritab harjutusi väikevahendeid kasutades.

- 9) Jälgendab liikumisega erinevaid rütme.
- 10) Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.
- 11) Liigub iseseisvalt, vabalt muusika järgi.
- 12) Mängib kollektiivseid võistlusemänge.
- 13) Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud)
- 14) Tunnustab nii enda kui vastasmeeskonna edu.
- 15) Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.
- 16) Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt esemete haaramine)
- 17) Suusatamise kasutab libisemist.
- 18) Mängib veemänge ilma vett kartmata.
- 19) Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
- 20) Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga

6-aastased

- 1) Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel
- 6) Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt
- 7) Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel
- 8) Sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga
- 10) Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) Mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) Peab kinni kokkulepitud mängureeglitest
- 13) Nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

Väärtuskasvatus

Väärtuskasvatus on tegevus, mis toetab kogu lapse isiksuse arengut, sest nii vaimne, emotsionaalne kui sotsiaalne küpsus on seotud kõlblise arenguga. Väärtuste omaksvõtt on seotud lapse poolt omandatud praktiliste kogemustega, laps kasutab väärtuste kujundamiseks kogu ümbritsevat keskkonda. Väärtustest teadliku isiksuse kujunemisel on määravaks õpetaja

ning teiste lapsega kokkupuutuvate täiskasvanute isiklik eeskuju, kokkulepitud ühisväärtused ja lasteaia ning lapse- vanemate vaheline koostöö.

Väärtuskasvatuse eesmärgiks on isiksused, kes on nii väärtustest teadlikud kui ka kelle jaoks on harjumuspärane neid järgides elada. Väärtuskasvatuse tulemusena oskab laps tunnetada oma rolli kollektiivis; käituda üldtunnustatud normide kohaselt; väljendada oma emotsioone sobival viisil; oskab arutleda, analüüsida ning sobivaid lahendusi leida; on salliv endast erinevate ja nõrgemate suhtes; suhtub austusega vanematesse inimestesse; oskab teha koostööd, on abivalmis ja sõbralik.

Väärtuskasvatus läbib kogu lasteaia õppekava, see kajastub kõigis ainevaldkondades.

Väärtuskasvatuse aluseks on lasteaia arengukavas fikseeritud põhiväärtused.

Väärtuskasvatuse läbiviimist toetavad tegevused:

- erinevate väärtuste tundmaõppimine kasutades näiteid, lugusid, arutelusid, selgitusi, rahvakultuuri (muinasjutud, vanasõnad);
- väärtuste õppimine kasutades loovmängu, käitumise demonstratsiooni/modelleerimist;
- väärtuste kogemine muusikalistes- ja liikumistegevustes, rühma ja lasteaia ühistevustes, tegevustes koos peredega, igapäevaelus;
- väärtustel põhinevate sotsiaalsete suhtlemisoskuste õppimine ja harjutamine lasteaiaaaslaste ning lastega kokkupuutuvate täiskasvanutega; • koostöös kogukonnaga läbiviidavad tegevused.

4. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil

4.1. Õppeaasta algab 1. septembril ja lõpeb 31. augustil.

4.2. Aktiivne planeeritud ja eesmärgistatud õppetöö kestab 1. septembrist 30. maini. 4.3. Konkreetsed tegevused planeeritakse rühma päevakavasse nädala kaupa, neid seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad.

4.4. Rühma õpetajad koostavad lasteaia õppekava põhjal rühma aastase tegevuskava. Õppetöö planeeritakse kuu/ nädal aega ette ja toimub vastavalt rühmade tegevuste plaanile.

4.5. Rühma õppeplaani ehk kuu/ nädalaplaani asub e- päevikus (Eliisis), mis on nähtav lapsevanemale. Kuu/ nädalaplaani täitmise kohta tehakse sissekandeid e- päevikus (Eliisis) iga päev.

4.6. Päevakava ja rühmade tegevuskavad kinnitatakse 1. septembril.

4.7. Augusti teisest poolest on tegevuste aluseks laste kohanemine ja nende tundmaõppimist toetavad mängud, laste arengu jälgimine ning prioriteediks on koostöö lapsevanemaga.

4.8. Õppe- ja kasvatustöö toimub lasteaia õppekava alusel, sihipäraste, lõimitud tegevuste kaudu. Üks kord aastas viiakse läbi laste arengutaseme hindamine ja analüüsimine.

4.9. Lähtuvalt laste vanusest kavandavad õpetajad lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste kestuseks:

- 1,5 - 3 aastased lapsed 10 – 15 minutit;
- 3 - 6 aastased lapsed 20 - 25 minutit ;
- 6 - 7 aastased lapsed kuni 35 minutit (koolieelikute rühmad);

4.10. Alates **maist/ juunist** toimub õpetajatel õppeaasta kokkuvõtete tegemine ja aruande koostamine.

4.11. Lasteaeg on vajadusel suveperioodil avatud. Suveperioodil alates 1. juunist – 31. augustini toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ühe planeeritud tegevusena päevas. Selle perioodi üldisteks tegevusteks on mäng ja õuetegevused. Tegevused viiakse läbi sõltuvalt võimalustest, ilmastikust ja teemast enamjaolt õues. Vajadusel organiseeritakse suviseks perioodiks hoiurühm. Kui koolis on koolivaheaeg, siis on lasteaia vabategevused ja individuaalsed tegevused, vaatuskaartide täitmine.

4.12. Rühmade töös arvestatakse iga lapse individuaalsete võimete ja iseärasustega ning lastele on loodud maksimaalsed tingimused igakülgeks vaimseks, füüsiliseks, emotsionaalseks ja sotsiaalseks arenguks. Õpetajad püüavad arendavad tegevused omavahel lõimida ühtseks ja sujuvaks tegutsemiseks.

4.13. Laste päevakavasse on planeeritud õueaeg vähemalt üks kord päevas.

4.14. Õppe- ja kasvatustegevuses rakendatakse igas rühmas õuesõppe metoodikat. 4.15.

Õuesõppe tegevused on seotud tegevuskavaga, planeeritakse igal nädalal vähemalt üks õppetegevus õue ning kajastatakse rühma dokumentatsioonis. Rühma dokumentatsiooni koostamisel ja õppematerjale tehes arvestatakse õuesõppe integreerimisvõimalustega.

Õuesõppetegevuste läbiviimisel on oluline, et laps harjuks õuekeskkonna eripäradega, oskaks seal tegutseda, õpiks end tundma hästi ja turvaliselt.

5. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ning korraldus

5.1. Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

5.2. Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist.

5.3. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

5.4. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

5.5. Lapse arengu hindamise põhimõtted:

5.5.1. Lasteaia õpetaja jälgib kavakindlalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut.

5.5.2. Lapse arengu hindamisel kasutatakse enamasti vaatlusmeetodit, samuti analüüsitakse laste töid, intervjuueritakse lapsi ja viiakse kord õppeaastas (vajadusel sagedamini) läbi planeeritud lapse arengu hindamisi.

5.5.3. Vanematele tutvustatakse kasutatavaid meetodeid, tunnustatakse laste toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi.

5.5.4. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut. Kõik lapse arengu hindamist puudutavad materjalid on konfidentsiaalsed.

5.6. Lapse arengu hindamisel jälgitakse kolme põhiaspekti:

5.6.1. **Kehaline areng** – hindamisel vaadeldakse eelkõige lapse üld- ja peenmotoorikat: koordineerimist, kõndi, rühti, tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust.

5.6.2. **Vaimne areng** – hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut, kõne kasutamist ja mõistmise hindamine.

5.6.3. **Sotsiaalse arengu** – hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust, toimetulekuoskusi, emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, kollektiivis kohanemist, kõlblist ja esteetilist arengut.

- 5.6.4. Kogu õppeaasta vältel jälgib õpetaja pidevalt lapse arengut.
- 5.6.5. Lapse kordaminekud ja individuaalse töö vajaduse märgib õpetaja rühmapäevikusse.
- 5.6.6. Vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava.
- 5.6.7. Meetodid ja materjalid, mille alusel laste arengut hinnatakse, on fikseeritud rühmade tegevuskavades.
- 5.6.8. Õppeaasta lõpul viib õpetaja läbi lapse vanusele vastava arengu hindamise, täidab hindamislehe ja koostab selle põhjal lapse individuaalse arengukirjelduse.
- 5.6.9. Lasteaeda tülles seatkse igale lapsele sisse isiklik arengumapp, mis on aluseks lapse arengu hindamisel kuni kooli minekuni. Arengumappi kogutakse kõikides rühmades:
- lapse vabu joonistusi; - käeliste tegevuste käigus valminud lapsele enam meeldinud töid (koos lapsepoolse põhjendusega);
 - töölehti.
 - Lisaks õpetajate vabal valikul muid konkreetse lapse arengut illustreerivaid materjale (jutustused, testid, küsitlused jms).
- 5.6.10. Vähemalt 1 kord aastas toimuvad planeeritud vestlused vanematega laste arengust Arenguvestluste eesmärgid ja toimumise korda tutvustavad õpetajad vanematele rühma koosolekutel.
- vestluse eesmärk on saada infot lapse koduse kasvukeskkonna kohta ning pere ootuste ja soovide kohta koostöö osas. Vestluse läbiviimise alus on lapsevanema poolt eelnevalt täidetud perevestluse ettevalmistusleht (Lisa 4).
 - vestluse eesmärk on anda tagasisidet lapse arengust ja teada saada vanema rahuolu lasteaiaga. Vestlus toimub lapse arengukirjelduse alusel (Lisa 2), mille koostamisel õpetaja on lähtunud lapse arengu hindamisest (rühmapäevik, lapse arengu hindamisleht, lapse arengumapp jm). Arengukirjelduste koostamisel ja sõnalise hinnangu andmisel on õpetajale orientiiriks lapse arengu hindamislehel fikseeritud arengu näitajad (arengu eeldatavad tulemused erinevas vanuses). Eeldatavad tulemused ei ole kõigile lastele kohustuslikud, kuid aitavad seada lapse arengu eesmärgid ja planeerida vajalikke tegevusi.
- 5.6.11. Arengukirjeldus ja ettevalmistusleht säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps lahkub lasteaiast annab õpetaja arengumapi sisu, arengutabelid, perevestluse lehed kaasa.

6. Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus

- 6.1. Lasteaed toetab lapsevanemat lapse kodusel kasvatamisel ja arendamisel.
- 6.2. Lasteaia tegevuse nii lühi- kui pikaajalisel planeerimisel arvestatakse lastevanemate ootuste ja soovidega
- 6.3. Kodu kasvatuspõhimõtete tundmine on aluseks lasteaias õpetajale lapse kasvatuskäitumise hindamisel ja õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel
- 6.4. Lastevanematega koostöö võtmeisikuks on lapse rühmas õpetaja, kes igapäevaselt puutub kokku nii laste kui lapsevanematega. Rühmas vanemate ootuste ja soovidega arvestamine ning planeeritud ühisüritused kajastuvad rühma tegevuskavas.
- 6.5. Koostöövormid lastevanematega rühmas tasandil:
- ☐ 6.5.1. Infovahetus
 - informatsioonilised teadeanded Eliisi vahendusel;
 - info stendil;
 - igapäevane infovahetus õpetajaga;
 - rühmas lastevanemate koosolekud.
 - ☐ 6.5.2. Individuaalne vestlus õpetajaga
 - ☐ 6.5.3. Arenguvestlused õpetajaga lapse arengust vähemalt 1 x aastas

□ 6.5.4. Ühisüritused – väljasõidud, rühmapeod, sünnipäevapeod, tähtpäevade tähistamine

6.6. Koostöövormid lapsevanematega asutuse tasandil:

- Hoolekogu koosolekud
- Vestlus lasteaia direktoriga
- Rühmade koosolekud
- Lastevanemate koolitus
- Rühmade ühisüritused
- Kodulehekül

6.7. Hea koostöö laabumise eest kannavad vastutust nii lasteaiaõpetajad kui ka lapsevanemad. Koostöös lastevanematega astub vajadusel esimese sammu õpetaja. Lapsevanemad võivad küll olla huvitatud oma lapse käekäigust, kuid tihti ei oska või ei söanda nad õpetajalt infot küsida.

7. Koolivalmiduse saavutamine ja koostöö kooliga

7.1. Koolivalmiduse saavutamine

7.1.1. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgist tulenevalt on lasteaia üheks ülesandeks toetada laste füüsilist, sotsiaal-emotsionaalset ja vaimset arengut, mille tulemuseks on koolivalmiduse saavutamine.

7.1.2. Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi.

7.2. Koolivalmiduse kujundamisel on õpetaja ülesanneteks:

7.2.1. toetada koolivalmiduse saavutamisel lapse arengu erinevaid aspekte, lähtudes seejuures lasteaia õppekavast, kus on fikseeritud lapse arengu eeldatavad tulemused seitsmeaastaselt;

7.2.2. kujundada olulisi sotsiaalseid oskusi mis võimaldavad suhelda teistega sotsiaalseid norme, väärtusi ja ootusi arvestaval ning tõhusal, eesmärgi saavutamise viisil (nt. võime luua ja hoida suhteid, keskendumis- ja töö lõpuleviimise võime, sihikindlus, initsiatiivikus, viisakus jms);

7.2.3. analüüsida ja hinnata lapse koolivalmidust (Lisa 2) Koolivalmiduse hindamine), ning planeerida sellest tulenevalt tegevusi;

7.2.4. edastada lapsevanemale teavet lapse arengu ja koolivalmiduse kohta. 7.3. Õppeaasta lõpus täidab rühmaõpetaja koolivalmiduskaardi, mille vanem edastab kooli (Lisa 4).

7.4. Koolikohustuslikust east noorema lapse (6 aastat ja noorem) koolisaatmisel annab rühmaõpetaja lapsevanemale hinnangu lapse koolivalmiduse kohta.

7.5. Koostöö kooliga

7.5.1. Koostööd kooliga arendatakse selleks, et muuta lastele koolimine sujuvaks, huvitavaks ja stressivabaks.

7.5.2. Kooli õppimisvõimalusi tutvustavad kohtumised kooli töötajatega

7.5.3. Kohtumised koolipsühholoogi jt spetsialistidega koolivalmiduse teemadel

7.5.4. Koostöövormid kooliga lastele:

- Õppekäigud ja ekskursioonid kooli
- Ühised üritused

7.6. Tagasiside koolist

7.6.1. Koolist tagasiside saamise eesmärgiks on laste kooliks ettevalmistamist puudutavate andmete saamine lasteasutuse ja õpetajate töö analüüsimiseks, parendamiseks ja edasise tegevuse planeerimiseks.

7.6.2. Koolist tagasiside saamine toimub esimese kooliaasta aprillis.

8. Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus

- 8.1. Erivajaduste all mõeldakse lapsi, kes on mingis valdkonnas teistest lastest oluliselt erinevad. Näiteks andekad, tähelepanuhäiretega, kohanemisraskustega, logopeedilised, allergilised lapsed.
- 8.2. Olenevalt lapse suundumusest ja individuaalsetest vajadustest rühmaõpetaja:
- 8.2.1. koostab koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele individuaalse arenduskava (Lisa 3), mida kooskõlastatakse ka vanematega;
- 8.2.2. suunab andekate laste vanemate tähelepanu lapse andekusele ja soovitab pöörduda vastavatesse ringidesse;
- 8.2.3. arutab vanematega lapse erivajadusi, soovitab pöörduda vastavate erialaspetsialistide poole;
- 8.2.4. arvestab individuaalses töös lapsega tema kalduvusi ja iseärasusi, planeerib vajaliku aja igale lapsele;
- 8.2.5. vajadusel osaleb ettevalmistuse saamiseks vastavasisulistel koolitustel.

8.3. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 8.3.1. laste erivajaduste võimalikult varane märkamine ja võimete väljaselgitamine ning arengutaseme kirjeldamine;
- 8.3.2. lapse arengupotentsiaali maksimaalne ärakasutamine;
- 8.3.3. laste arengu soodustamine läbi mängu, lapsekeskses ja turvalises keskkonnas;
- 8.3.4. vajadusel individuaalne õpetus ja kooliks ettevalmistamine;
- ☐ eakohase arenguga lastega kontaktide ja suhtlemise võimaldamine ning suhtlema julgustamine;
- 8.3.5. perekonna ja spetsialistide kaasamine, meeskonna- ja võrgustikutöö.

8.4. Erivajaduse võimalikult varase märkamise ja võimete väljaselgitamise tagavad:

- 8.4.1. laste vaatlused;
- 8.4.2. laste arengumappide koostamine ja analüüs;
- 8.4.3. laste arengu hindamine ja analüüs;
- 8.4.4. lapsevanema teavitamine lapse vaatlustulemustest ja tähelepanekutest vahetult ja perevestluste käigus. Oluline on tuua konkreetseid näiteid lapse tegevusest ja käitumisest, tunda huvi koduse olukorra vastu, otsida seoseid ja pakkuda teavet spetsialistide tegevusvaldkondade kohta;
- 8.4.5. soovitusel erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks;
- 8.4.6. vajadusel laiendatud arenguvestlus, millest võtavad lisaks rühmaõpetajatele osa asutuse direktor.

9. Arengulised või keskkonnast tingitud erivajadused

9.1. Muukeelne laps

- 9.1.1. Põhiülesandeks muukeelsete lastega töös on aidata kaasa lapse maailma tundmaõppimisele teise keele kaudu, toetudes sellele, mis emakeeles on juba omandatud. Eesmärgi realiseerimisel peame oluliseks:
- 9.1.2. äratada huvi eesti keele vastu läbi lapse jaoks mõtteka tegevuse, võimaldades tal kasutada teist keelt mõttekates igapäevastes suhtlemissituatsioonides, kuna keele omandamine saab alguse tegelikus suhtluses;
- 9.1.3. motiveerida last keelt õppima;
- 9.1.4. kujundada eesti keelele omast hääldust;
- 9.1.5. õpetada eesti keele sõnu ja väljendeid läbi mängu ja suhtlemise;
- 9.1.6. julgustada last õpitud sõnu ja fraase kasutama;
- 9.1.7. kujundada valmidust eesti keeles suhtlemiseks;
- 9.1.8. kaasata ja informeerida lapsevanemaid kodu rolli olulisusest lapse keele omandamisprotsessis;

- 9.1.9. sagedast ettenäitamist;
- 9.1.10. selgitamisel ilmekat kehakeele ja miimika kasutamist;
- 9.1.11. mitmekesist tegevust, vaheldust, palju esemelis-praktilise tegevuse kasutamist (seoste tekkimine);
- 9.1.12. füüsilist tegevust ja liikumist;
- 9.1.13. koos lapsega tegemist /mitte lapse eest ära tegemist!/;
- 9.1.14. eakaaslaste tuutorluse rakendamist, mis tähendab, et ette võivad näidata lapsed, kes ülesannet oskavad;
- 9.1.15. keele õppimiseks tõhusat ümbruse ära kasutamist, mis tähendab, et rohkesti kasutavad õpetajad pildimaterjali ja sõnasilte seintel;
- 9.1.16. õpetaja kõrgekvaliteedilist keele-eeskuju ja keelekasutust:
- grammatiliselt lihtsad laused;
 - lihtne, igapäevane sõnavara;
 - laste öeldud lausete kordamine;
 - räägib asjadest mis on tugevalt ümbrusega seotud (siin ja nüüd);
 - rõhutab olulisi sõnu;
 - kasutab kehakeelt, miimikat, ettenäitamist
 - räägib aeglasemalt.

9.2. Logopeediliste probleemidega lapsed

Töös logopeediliste probleemidega lastega:

Rühmaõpetaja:

- jälgib lapse keelelist arengut ning teavitab kahtluse ilmnemisel lasteaia logopeedi;
- pakub lastele õige keelekasutusega eeskuju;
- kasutab lihtsaid lauseid;
- teeb koostööd logopeediga.

Eripedagoog/logopeed:

- ☐ - tuvastab iga-aastase laste kõneuuringu käigus (ka õpetajate suunamisel) kõnearengu eripärad;
- ☐ - juhendab õpetajaid, kuidas läbi viia individuaalseid kõnearendustegevusi;
- ☐ - nõustab lapsevanemaid töös logopeedilise lapsega;
- ☐ - vajadusel annab soovitusi ja suunab teiste spetsialistide konsultatsioonile.

9.3. Andekad lapsed

Töös andekate lastega:

- tõstetakse üldandekuse korral (eelisarenenud on paljud valdkonnad) vastavate õppetegevuste raskusastet ja materjalide keerukust;
- eriandekuse korral (kunstialad, muusika, füüsiline andekus) soovitatakse lapsevanemale vastavaid huvialaringe.

9.4. Aktiivsuse- ja tähelepanuhäirega lapsed

Töös aktiivsus- ja tähelepanuhäiretega lastega peame oluliseks:

- mõistmist, et lapse teistest erinevat käitumist ei põhjusta tigidus, laiskus või vanemad;
- pidevat personaalset juhendamist, kuna paljud sellised lapsed ei suuda rühmas organiseeritult keskenduda ja töötada; vajadusel määrata kõrvaline vaikne töökoht. Ühe rühmaruumiga rühmas võib õpetaja luua vaikse mängu – ja töökoha ka rühmaesikusse, kus tagatakse lapsele individuaalne juhendamine ja pidev järelevalve;
- pakkuda lapsele eduelamusi, tasustades rahulikku ja keskendunud käitumist positiivse tähelepanu ja kiitusega;
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- piirata rahutut ja püsimatut käitumist sellele mitte liigse tähelepanu pööramisega;
- määrata konkreetsetele ülesannetele täpne aeg, et aidata lapsel keskenduda ühele või piiratud arvule tegevustele;
- täiendada suulisi juhiseid visuaalsete või kirjalike juhistega;
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd.

9.5. Käitumishäirega lapsed

Töös käitumishäiretega lastega peame oluliseks:

- teha kindlaks probleemide ulatus ja põhjused (kas erivajadus või perekonna kasvatusstiil, mittejõukohane õpetamine või mõlemad);
- kindlate piiride ja reeglite kehtestamist, mille aluseks on lapse vanus ja rühmameeskonna kokkulepped perekonnaga. See muudab lapse tegevuse korrapärasemaks ning välised piirid aitavad tal kujundada uusi sisemisi piiranguid;
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- regulaarsust ja kindlaid rutiine laste igapäevategemistes;
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd, lapse perekonna kaasamist ühtsete reeglite kehtestamisel;
- vajadusel soovitusel erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks.

9.6. Vasakukäelised lapsed

Töös vasakukäeliste lastega peame oluliseks:

- selgitada välja, kumba kätt laps kasutada eelistab;
- suunata last kasutama paremat kätt, kuid mitte sunniga (käelisus kujuneb välja 7.-8. eluaastaks);
- paigutada laps laua äärde nii, et söömisel, töötamisel ei segaks lapsed üksteist;
- võimaldada kasutada vasakukäeliste kääre.

9.7. Allergilised ja diabeeti põdevad lapsed

Töös allergiliste ja suhkruhaigete lastega peame oluliseks:

- kodu, perearsti ja lasteaia koostööd, mille käigus koosta lasteaia kokk meditsiinilise tõendi alusel allergilisele lapsele individuaalse menüü;
- rühma meeskonna ja köögipersonali koostööd;
- suhkruhaige lapse puhul koostatakse lapsevanematega ja lasteaia personaliga lisakokkulepe eri olukordades tegutsemiseks.

9.8. Individuaalse arenduskava koostamine

9.8.1. Individuaalne arenduskava (Lisa 3) koostatakse koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele. Individuaalne arenduskava määrab kindlaks:
9.8.2. arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu;
9.8.3. õpetuse protsessi ja ajalise kestuse;
9.8.4. õppematerjali kohandamise ja hindamise. Individuaalse arenduskava koostamise aluseks on lisauuringud, arenguhindamine ja kirjeldamine (testid, arengutaseme kirjeldus). Individuaalne arenduskava koostatakse meeskonnatööna konkreetsele lapsele kindlaks ajavahemikuks neis arenguvaldkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest (eakaaslaste keskmisest tasemest). Õppeaasta lõpul viiakse läbi arenguvestlus, kus tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava läbimisest

10. Õppekava uuendamise kord

10.1. Õppekava uuendamine ja muutmine toimub alljärgnevatel põhjustel:

- ☐ - seaduse ja omavalitsuse määruste muutumisel;
- ☐ - parendamise eesmärgil ja uute ettepanekute tegemisel.

10.2. Õppekava muutmise reglement

Kooli juhtkond jälgib õppekava uuendamise ja muutmise vajadust. Muudatuse põhjuse ilmnemisel toimitakse järgmise protseduuri alusel:

1. Põhjuse ilmnemisel kutsub kooli juhtkond kokku pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu ning esitab ettepaneku muudatuste või uuenduste tegemiseks õppekavasse.
2. Pedagoogiline nõukogu ja hoolekogu vaatavad läbi ettepanekud ja kooskõlastavad need.
3. Õppekava muudatused kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

Lisa 1

Lapse individuaalsuse kaart

1. ÜLDANDMED

Lapse nimi	
Lapse sünniaeg	
Lapse kodune keel	
Arengu kokkuvõtte tegemise aeg	
Kokkuvõtte koostajad	

2. ÜLD- JA PEENMETOORIKA, FÜÜSILINE ARENG

Liikumisaktiivsus, rüht, vastupidavus, töövahendite kasutamine, sõrmede liikuvus jne.

3. ENESETEENINDUS

Kuidas laps sööb, riietub, koristab, läheb magama, käib tualetis – abi vajadus

4. SILMARING, HUVID JA MOTIVATSIOON

Huvid ja motivatsioon, eakohased teadmised iseenda ja ümbritseva maailma kohta, seoste loomine varasema kogemusega, õpitud teadmiste ja oskuste kasutamine, millist abi võtab vastu

5. MANG JA SOTSIAALSED OSKUSED

Lemmikmängud, suhtlemine mängus, iseseisvus jne. Suhted kaaslastega/täiskasvanutega, käitumine, emotsioonid

6. EMOTSIONAALNE SEISUND JA KÄITUMINE

Väärtused ja hoiakud, teisi abistav ja kahjustav käitumine, enesekontrollioskused, minapilt ja enesehinnang

7. TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine- teadmiste omandamine, uurimine, katsetamine, õpiprotsessis osalemine

8. SUHTLEMINE JA KÕNE ARENG

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

9. KOOLIEELSES LASTEASUTUSES RAKENDATUD TUGITEENUSED

10. LAPSEVANEMA ARVAMUS/TAGASISIDE

Lisa 2

Koolivalmiduse hindamine

Meetod: lapse arengu hindamise alusmaterjalid (6-aastased ja 7-aastased)

Läbiviija: rühmaõpetaja

Aeg: 5-6 aastaste rühmas kevadel (aprill-mai)

6-7 aastaste rühmas kevadel (aprill-mai)

Koolivalmiduse väljaselgitamise eesmärk on õppida last võimalikult hästi tundma, et maksimaalselt arvestada tema individuaalsust, kohaneda tema vajadustega ning aidata tal kohaneda teistega. Koolivalmiduse hindamisele järgneb perevestlus lapsevanematega. Koolivalmiduse hindamise tulemused on konfidentsiaalsed, õpetaja hoiab dokumentatsiooni kaitstult kõrvaliste isikute eest.

KUJUNEVA KOOLIVALMIDUSE VÄLJASELGITAMINE 5-6-AASTASTE RÜHMAS

Ülesanne:

Informatsiooni kogumine järgneva õppeaasta tegevusplaanide koostamiseks, mille käigus õpetaja:

- selgitab välja, millele lapse arendamisel enam tähelepanu pöörata ning milliseid tegevusi kasutada;
- planeerib saadud tulemustest lähtuvalt rühma õppe- ja kasvatustegevust ning individuaalseid tegevusi lastega.

Alus:

Lapse arengu hindamisleht, lapse arengukirjeldus ja vanemate poolt täidetud perevestluse ettevalmistusleht on aluseks sügisele perevestlusele.

KOOLIVALMIDUSE HINDAMINE 6-7-AASTASTE RÜHMAS

Ülesanne:

- anda tagasisidet lapse kujunenud vaimse, sotsiaalse ja füüsilise koolivalmiduse aspektidest ning individuaalse töö vajadusest;
- planeerida vajadusel individuaalseid tegevusi.

Alus:

Lapse arengu hindamiseleht ja arengukirjeldus. Arengukirjelduse ja ettevalmistuslehe säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps lahkub lasteaiast annab õpetaja arengumapi sisu, arengutabelid, perevestluse lehed kaasa. asteaia saalis ja lähedal asuvates ruumide

Lisa 3

Individuaalne arenduskava

Lasteasutus: Voore Põhikool

INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA

1. Üldosa

Nimi:

Sünnipäev:

Lühiiseloostus

2. Arendustegevuse üldised tingimused ja üldesmärk

Tingimused:

Üldesmärk:

3. Oskuste kirjeldus õppetegevuse valdkondade ja üldoskuste kaupa

Õppetegevus	Eesmärgid	Oskused
Kognitiivsed oskused		
Kommunikatsioon		
Sotsiaalsed oskused		
Enesekohased oskused		
Üld- ja peen-motoorika		

Ülesanded:

IAK koostajad ja rakendajad

Rühmaõpetaja:

Eripedagoog:

Lapsevanem:

Tugiisik:

Kuupäev:

Lisa 4

KOOLIVALMIDUSKAART

Lasteasutuse nimetus:

1. Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg (isikukood):

Rühma õppekeel:

Kodune keel(-d):

Lasteasutuses käidud aeg:

2. Lapse arengunäitajad

2.1 Tunnetus- ja õpioskused:

2.2 Sotsiaalsed ja mänguoskused:

2.3 Enesekohased oskused:

2.4 Kõne areng:

2.5 Üldfüüsiline areng:

3. Kokkuvõte lapse koolivalmidusest :

3.1 Lapse arengu tugevad küljed:

3.2 Lapsel toetamist vajavad küljed, soovitud edaspidiseks:

3.3 Arvamus koolivalmiduse kohta:

Pedagoogid:

Lasteasutuse direktor:

Kuupäev:

Lapsevanem /-d:

Kuupäev:

Lisa 3

KEHTESTATUD

Direktori 04.2025 käskkirjaga 1-1/2025/....

Hoolekogu koosolekul04.2025 nr .../2025

ÕN....04.2025 nr ...

LASTEAIARÜHMADE KODUKORD

1. ÜLDSÄTTED

1.1 Voore Põhikooli lasteaiarühmade kodukord (edaspidi „kodukord“) lähtub koolieelse lasteasutuse seadusest ja sellest tulenevatest õigusaktidest.

1.2 Kodukord on avalikustatud kooli veebilehel, keskkonnas eliis.ee ja on lasteaiarühmades paber kandjal tutvumiseks kättesaadav.

1.3 Kodukord on lastele, vanematele ja lasteasutuse töötajatele täitmiseks kohustuslik, mis on eelduseks sõbraliku ning arendava keskkonna loomiseks lasteasutuses.

1.4 Vastavalt vajadusele on lasteaiadirektoril õigus liita rühmi ja teha muudatusi töökorralduses (suvekuudel, koolivaheaegadel, pühade eelsetel päevadel ja õpetajate haigestumisel). Suveperioodil võib lasteaiad olla ajutiselt suletud kuni ühe kuu. Vajadusel on lapsele kindlustatud koht suvises (juulikuul) lastehoiu rühmas.

2. LAPSE SAABUMINE, LAHKUMINE NING PUUDUMINE

2.1 Lasteaiarühmad on avatud kell 7.30 -18.00.

- 2.2 Lasteaiarühmad on suletud nädalavahetustel ja riiklikel pühadel. Riigipühale eelnevat tööpäeva lühendatakse kolme tunni võrra.
- 2.3 Lapsevanem toob lapse lasteaeda hiljemalt enne hommikusööki (kell 8.30) või enne (kell 8.45) õppe- ja kasvatustegevuste algust, kui laps hommikusööki ei söö ning viib sealt ära endale sobival ajal järgides lasteaia päevakava. Laps saabub piisava ajavaruga, et päevaks ette valmistuda – korrastada riietus, kammida pea, jätta vanemaga hüvasti ning alustada ühiselt söömise või õppetegevustega.
- 2.4 Eriolukordades, kui lapsevanem viib lapse ära puhkeajal, toob lapse mõjuval põhjusel hiljem või kui ta ei jõua lapsele järele õigeaegselt, on tal kohustus sellest teavitada rühma töötajat rühma kontakttelefonil või isiklikult.
- 2.5 Lapsevanem annab lapse isiklikult üle rühma töötajale ning järele tulles võtab lapse vastu rühma töötajalt. Lapse saabumine rühma ilma vanema/määratud esindajata (va bussiga saabuvad lapsed) või lahkumine ilma rühma töötajat teavitamata ei ole lubatud. Iseseisvalt võivad koju minna koolieelikud, kui lapsevanem on esitanud sellekohase avalduse.
- 2.6 Rühma töötajal on õigus laps üle anda vanemate poolt määratud esindajale, k.a kooliealine õde või vend. Kui tegu on alaealise isikuga, esitab lapsevanem sellekohase avalduse. Rühma töötajal on keelatud last anda üle selleks volitamata isikule.
- 2.7 Rühma töötajal on keelatud last üle anda joobes isikule.
- 2.8 Peale lapse üleandmist vanemale (sh lasteaias toimuvad ühisüritused) vastutab lapse eest vanem.
- 2.9 Lapsevanem tuleb lapsele järele hiljemalt kell 17.45, et anda lapsele aega riietumiseks. Kui lapsele ei ole lasteaia lahtioleku ajal järgi tulnud, ootab rühma töötaja lapsevanemat 30 minutit pärast lasteaia sulgemist. Samal ajal proovib rühma töötaja telefoni teel kontakti saada lapse vanematega või volitatud esindajatega. Kui kontakti ei saada, teavitab rühma töötaja lasteaeda jäetud lapsest direktorit ja valla sotsiaaltöötajat ning järgnevalt toimitakse nende korralduste järgi.
- 2.10 Lapsevanem teavitab esimesel võimalusel rühma töötajat, kui laps haigestub või mingil muul põhjusel ei tule lasteaeda. Lapse puudumisest tuleb teavitada hiljemalt toitolustamisele eelneva tööpäeva kella 14:00- ks telefoni teel või e-kirjaga. Kui vanem ei teavita lapse puudumisest õigeaegselt, tuleb vanemal tasuda puudunud päeva hommikusöögi eest. Kui vanem ei teavita lapse puudumisest puudumise päeva hommikul kella 9:00-ks, tuleb tasuda terve päeva toidukordade eest.

3. LASTE JA LASTEASUTUSE TÖÖTAJATE VAIMSET JA FÜÜSILIST TURVALISUST OHUSTAVATE OLUKORDADE ENNETAMISE, NEILE REAGEERIMISE, JUHTUMISTEST TEAVITAMISE, NENDE JUHTUMITE LAHENDAMISE NING MEETMETE RAKENDAMISE KORD.

3. LAPSE TERVISE, HEAOLU JA ARENGU TOETAMINE

- 3.1 Lasteaiarühma töötajad tegutsevad ja käituvad parimate kavatsustega lapse ja tema tervise huvides ning toetavad last tema arengus. Kõik tegevused ja otsused lähtuvad lapsest.
- 3.2 Lapsevanem kasvatab ja arendab last rühma töötajate igakülgsele kaasabil, sealhulgas osaledes koosolekutel ja arenguveestlustel.
- 3.3 Lasteaiaõpetaja annab lapsevanemale vähemalt üks kord nädalas Eliisi vahendusel kirjalikku tagasisidet lapse tegevustest ja arengust lasteaias ning lisaks, lapsevanema soovil ja vajadusel, ka suuliselt.
- 3.4 Lapsevanem informeerib kooli direktorit kirjalikult lapse tervises seisundist või erivajadusest tulenevatest eritingimustest, mille alusel personal kohandab võimaluse korral päevakava, kasvukeskkonda ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldust.
- 3.5 Rühma ei lubata last, kui lapse tervises seisund võib kahjustada lapse enda või teiste tervist.
- 3.6 Rühma töötajad jälgivad lapse tervises seisundit rühmas viibimise ajal, lapse haigestudes teavitavad koheselt lapsevanemat.
- 3.7 Lasteaias ei anta lapsele ravimeid. Kui arst on lapse kroonilise terviserikke korral määranud lapsele ravimite manustamise, võib erandjuhul (nt suhkruhaigele) anda ravimeid arsti määratud annuses üksnes vanema vastutusel ja kokkuleppel rühma töötajatega.
- 3.8 Lapse nakkushaigusesse haigestumisest teavitab lapsevanem rühma töötajat esimesel võimalusel.
- 3.9 Lapsel on kaasas isiklikud hügieenivahendid (kamm, taskurätik, vahetuspesu); pikajuukselistel patsikummid; võimlemisriided (t-särk, lühikesed püksid); soovi korral magamisriided. Lapsel on kapis vahetusriided juhuks, kui riided saavad märjaks või määduvad.
- 3.10 Lapse kapp on lapsele hetkel vajalike asjade hoidmiseks, kapi korrashoidu jälgib lapsevanem.
- 3.11 Lapse jalanõud peavad olema libisemiskindla tallaga, kindlalt jalas püsivad (soovitavalt rihmikud), et vähendada komistamis- ja kukkumisohtu ning ei tohi määrada põrandaid. Lapse riided on parajad ja mugavad, võimaldades liikumist. Soovitav on lapse riided varustada tema nimega.
- 3.12 Lapse õueriided, peakate ja jalanõud lähtuvad ilmastikust. Peakate peab suveperioodil kaitsema päikese eest.
- 3.13 Lapse riietuses ei tohi olla sulle, nõõre jt ohtlikke detaile.
- 3.14 Lapse lasteaias haigestumise või vigastuse korral kutsub lasteaia töötaja vajadusel kiirabi ja võtab ühendust lapse vanemaga. Lapsevanema või kiirabi tulekuni võimaldatakse lapsel vajaduse korral lamada järelevalve all. Vajadusel antakse haigestunud või vigastatud lapsele kiirabi kohale jõudmiseni esmast abi.
- 3.15 Nakkushaiguse kahtlusega laps tuleb lasteaia töötajal võimaluse korral eraldada teistest lastest, kuid teda ei tohi paigutada üksinda eraldi ruumi.
- 3.16 Soodsate ilmastikutingimuste korral toimub võimalikult palju laste tegevusi õues. Madalama kui -20 °C tegelikult toimiva välisõhu temperatuuri (tuulekülm) ja madalama kui -15 °C välisõhu korral ei viida lapsi õue või lühendatakse õues viibimise aega 20 minutini.
- 3.17 Õues viibitakse iga päev 1-2 korda vastavalt aastaajale ja ilmastikule. Last teistest eraldi tuppa ei jäeta.

4. TURVALISUSE TAGAMINE

- 4.1 Lasteaiarühma töötajad loovad füüsilise ja psühhosotsiaalse keskkonna, mis on ohutu, turvaline ja pakub lastele erinevaid mängu-, õpi- ja loovtegevuse ning kehalise aktiivsuse edendamise võimalusi.
- 4.2 Lasteaiarühmas on mängu- ja võimlemisvahendid, mille konstruktsioon, mõõtmed ja pindade viimistlus vastavad lapse eale ja kasvule ning tagavad ohutu kasutuse. Ronimisreleideid, spordi- ja mänguväljaku ning võimlemisvahendeid on kontrollitud tootja juhendite kohaselt.
- 4.3 Lasteaia mööbel on paigutatud nii, et on välditud vigastuste tekkimine ja lastel on võimalikult palju ruumi mängimiseks.
- 4.4 Laste väljapääs lasteaia ruumidest ja territooriumilt lasteaia töötaja teadmata ning võõraste isikute omavoliline pääs lasteaia ruumidesse ja õuealale lasteaia tööajal on keelatud.
- 4.5 Lasteaia töökorraldusega on tagatud, et kogu rühma tööaja jooksul vastavad õpetaja või õpetajat abistava töötaja ja laste suhtarvud koolieelse lasteasutuse seaduses sätestatud piirnormidele.
- 4.6 Laste magamise ajal on laste juures vähemalt üks rühma töötaja.
- 4.7 Kui laste õuesoleku ajal on ühel rühmatöötajal põhjendatud vajadus minna osade lastega tuppa, peab teine rühma töötaja tagama ülejäänud rühma laste turvalisuse õuealal. Lähtuda tuleb koolieelse lasteasutuse seaduses sätestatud töötaja ja laste suhtarvu piirnormidest.
- 4.8 Õppekäigu ajal tänaval liigeldes on lapsed ja rühma töötajad helkurvestides ning lähtuvad koolieelse lasteasutuse seaduses sätestatud õpetaja/assistendi ja laste suhtarvudest.
- 4.9 Lapsevanemad, rühma töötajad ja lapsed sulgevad enda järel väravad, et tagada laste turvalisus. Väravate lukustamine toimub vastavalt rühmasisesele kokkuleppele. Lemmikloomadega territooriumil viibimine ei ole lubatud.
- 4.10 Lasteaeda ei tooda kaasa lapsele ohtlikke ja vägivaldseid mängu-õhutavaid esemeid/mänguasju. Turvalisuse eesmärgil ei kanna laps kaelaehteid ega rippuvaid kõrvarõngaid. Põhjendatud vajadusel lasteaeda kaasa võetud mobiiltelefon on lapse kapis. Maiustusi (nt sünnipäeval) võib kaasa võtta kokkuleppel rühma töötajatega.
- 4.11 Lapsel on lubatud lasteaeda kaasa tuua oma mänguasju, mida ta on valmis jagama kaaslastega, vastavalt rühmas kokku lepitud reeglitele. Rühma töötajad ei vastuta kodust kaasa toodud mänguasja kadumise või purunemise eest.
- 4.12 Lapse, vanema või lasteasutuse töötaja sobimatu käitumise korral, mis ohustab teiste isikute vaimset või füüsilist turvalisust, pööratakse lasteaia direktori poole, kelle pädevuses on juhtumi lahendamine või selle juhtumi andmine hoolekogule, sotsiaalametnikule, lastekaitse spetsialistile või politseile.
- 4.13 Lapse nime ja fotode avaldamise lubamine kooli kodulehel, stendil või sotsiaalmeedias lepikse rühma töötajate ja vanema vahel kirjalikult kokku lapse lasteaeda tulles.
- 4.14 Lapsevanem saab infot Voore Põhikoolis ja lapse rühmas toimuva kohta kodulehelt voorepk.edu.ee, keskkonnast eliis.ee, rühma stendilt, otsesuhtluses rühma töötajatega ja rühma sotsiaalmeedia kontolt, kui selline on loodud.
- 4.15 Lapsevanem teatab rühma oma korrektsed kontaktandmed, muudatustest kohe teada andes.

- 4.16 Rühma töötajatel on vaikumiskohustus last ja peret puudutavates küsimustes.
- 4.17 Rühma töötajad on kohustatud andma teavet valla ametnikule, kelle pädevusse kuuluvad sotsiaaltöö või lastekaitseküsimused, kui on selgunud, et lapse kodune kasvukeskkond on ebarahuldav või kui laps on kehalise, emotsionaalse või seksuaalse väärkohtlemise ohver.

5. LASTE JA LASTEASUTUSE TÖÖTAJATE VAIMSET JA FÜÜSILIST TURVALISUST OHUSTAVATE OLUKORDADE ENNETAMISE, NEILE REAGEERIMISE, JUHTUMITEST TEAVITAMISE, NENDE JUHTUMITE LAHENDAMISE NING MEETMETE RAKENDAMISE KORD.

5.1 Vaimset ja füüsilist turvalisust ohustavatest olukordade ennetamiseks, neile reageerimise ja juhtumitest teavitamise, nende juhtumite lahendamise aluseks on Voore Põhikooli Hädaolukorra lahendamise plaan (Lisa-1);

5.2 Lapsevanemad ja lasteaiatöötajad on kohustatud viivitamatult teavitama rühma töötajat või lasteasutuse direktorit laste ja lasteasutuse töötajate vaimset ja füüsilist turvalisust ohustavatest olukordadest;

5.3 Lapse, vanema või lasteasutuse töötaja sobimatu käitumise korral, mis ohustab teiste isikute vaimset või füüsilist turvalisust, on oluline hinnata selle võimalikke põhjuseid ja olukorra tõsidust ning piisavalt tõsise juhtumi korral tuleb reageerida kiiresti, rakendades pedagoogilisi või andragoogilisi võtteid või vajadusel tõkestada edasine sobimatu käitumine ning pöörduda politsei poole;

5.4 Füüsiliselt agressiivse lapse puhul rakendab lasteasutus Lastekaitse seadusest tulenevaid meetmeid, kooskõlastades need lapsevanemaga;

5.5 Laste ja töötajate vaimset turvalisust ohustavate olukordade (laimamine, mõnitamine, solvamine, ebavõrdne kohtlemine, söimused kasutamine, kõrgendatud hääletooni kasutamine) tekkimise korral pööratakse lasteaiadirektori poole, kelle pädevuses on juhtumite lahendamine või selle juhtumite andmine hoolekogule, sotsiaalametnikule, lastekaitse spetsialistile või Politseile;

5.6 Täiskasvanud ei lahenda konflikte ja erimeelsusi ega tee märkusi laste kuulates;

5.7. Lasteasutusse ei lubata tööle asuda töötajal, kui töötaja tervises seisund võib kahjustada lapsi või teiste töötajate tervist;

5.8. Varastamise, esemete rikkumise või väljapressimise korral peab kannatanud lapse vanem esitama vastava avalduse politseile.

5.9. Laste turvalisuse tagamiseks õuealal on lapsevanem kohustatud lasteaia jalgvärava sulgema riiviga;

5.10 Hädaolukorra, häire, tulekahju või muu erakorralise olukorra puhul teavitatakse lapsevanemaid telefonitsi ja vajadusel lapsed ning töötajad evakueeritakse. Lasteaial on eriolukordades käitumiseks olemas kriisiplaan, mis on lasteaia paberkandjal tutvumiseks kättesaadav; (Lisa-1)

5.11 Lasteaia territooriumile on keelatud tuua külmrelvi, tulirelvi, pürotehnikat.

5.12 Kiiret reageerimist nõudvates hädaolukordades tuleb helistada politsei- ja päästeameti hädaabi numbrile 112.

6. Laste pildistamine ja filmimine Voore Põhikooli lasteaia territooriumil

6.1 Voore Põhikooli lasteaia territooriumil (sh siseruumides ja õuealal) on laste filmimine ja pildistamine lubatud ainult lasteaia direktori loal ning lapsevanema kirjalikul nõusolekul vastavalt isikuandmete kaitse üldmäärusele (EL määrus 2016/679, GDPR) ja isikuandmete kaitse seadusele. (Lisa 2)

6.2 Lasteaia personali poolt tehtud foto- ja videomaterjali kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse dokumenteerimiseks, lapse arengu jälgimiseks ning vajadusel lapsevanematele tagasiside andmiseks. Materjali avalikustamine (nt kooli kodulehel, sotsiaalmeedias vms) toimub ainult lapsevanema eelneval kirjalikul nõusolekul.

6.3 Lapsevanematel ja teistel külalistel palume vältida teiste laste pildistamist või filmimist, välja arvatud juhul, kui selleks on kõigi asjassepuutuvate laste vanemate kirjalik nõusolek ning tegevus on kooskõlastatud rühmameeskonna või lasteaia juhatajaga.

6.4 Igasugune piltide või videote edastamine kolmandatele isikutele või nende avalikustamine (sh jagamine sotsiaalmeedias) ilma vastava nõusolekuta on keelatud. Selline tegevus võib rikkuda lapse õigust eraelule ja isikuandmete kaitsele ning on vastuolus lastekaitse seaduse § 24 ja GDPRi artikliga 6.

6.5 Lasteaial on õigus piirata või keelata pildistamist ja filmimist olukordades, kus see võib häirida laste turvalisust, heaolu, privaatsust või õppe- ja kasvatustegevust.

Viited õigusaktidele:

Isikuandmete kaitse üldmäärus (EU 2016/679, GDPR) – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32016R0679>

Isikuandmete kaitse seadus (RT I, 12.12.2018, 1) – <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018001>

Lastekaitse seadus (RT I, 12.03.2015, 1), § 24 –

Lapse õigus privaatsusele – <https://www.riigiteataja.ee/akt/112032015001>

Lisa 1

Kehtestatud direktori käskkirjaga nr 5

10.03.2025

Voore Põhikooli hädaolukorra lahendamise plaan

Õpetajate ja teiste koolitöötajate ülesanded hädaolukorras

Olulised kontaktid

HÄDAABI ja POLITSEI **112**

Kohalik tuletõrje (Voore Tuletõrje Selts, 5253109):

Helistades 112 räägi:

- Mis on juhtunud?
- Kus? Täpne aadress või kooli nimi!
- Kas keegi on vigas saanud?
- Oma nimi ja telefoninumber (et sulle saaks tagasi helistada).
- Vasta küsimustele lühidalt ja täpselt.
- Ära katkesta ise kõnet!

Kooli kriisimeeskond:

Kooli direktor : Külli Oja

Juhi abi: Kaie Mikko

Õpetaja abi: Jaana Pütsepp

Õpetaja: Silvi Arold

Õpetaja (lasteaed): Ülle Lalin

Kriisimeeskond Kääpal:

Evelin Tamm- vajadusel asendaja Ene Raamets

Tuuli Rande- vajadusel asendaja Eneli Kaasik

Piret Pütsep

Meeskonna liikmeid asendavad vajadusel:

Kriisimeeskonna liige	Asendajad
Külli Oja	Urmas Ründva
	Anneli Tamm
Jaana Pütsepp	Merike Schasmin
	Heveli Ivask
Katie Mikko	Asser Jaanimets
	Jeane Plaado
Ülle Lalin (lasteaed)	Merle Mägi
	Piret Pross (lasteaed)

Silvi Arold	Anne Kana
	Lemmi Orav

Kontaktisikud väljaspool kooli:

Päästeamet: Jõgeva Päästekomando – 6282000 (või-Päästeala infotelefon (24h) -1247)

Kriisiabi osutav psühholoog:telf. 1420

Lastekaitsespetsialist- 53451550

Kohalik omavalitsus: vallavanem- 3725141647, vallasekretär-37255683418

Andmed kooli kohta

Kooli aadress: Koolimaja, Voore, Mustvee vald

„Tegutsemine äkkrünnaku korral“ juhendi asukoht: õpetajate tuba

Varjumishäire kirjeldus: pikk koolikella signaal

Varjumishäiret saab anda: hädaolukorra avastanud isik, 2-korruselt

Tulekahju häiresignaali kirjeldus: pikk sireen

Häiresignaal evakueerumise algatamiseks: pikk koolikella signaal

Turvaline kogunemiskoht evakuatsiooni korral: Kooli miniareena

Alternatiivne kogunemiskoht sõltuvalt ilmastikuoludest, tuule suunast või õnnetuse asukohast, kuhu lapsed viia või sõidutada, asub: Voore Seltsimaja.

Evakuatsiooni juhi eraldusriietus sündmuskohas tegutsemiseks: helkurvesti kandmine

Õpilaste nimekirjad asuvad : Stuudiumis (sülearvutis)

Õpilaste nimekirja võtab evakueerudes kaasa: klassis olev aineõpetaja

Kogu kooli haaravad ajakriitilised hädaolukorrad

Äkkrünnak

Rünnakut avastades

Võimalusel varju, vajadusel põgene!

1. võimalusel anna kohe rünnakust teavitamise häire
2. helista 112
3. järgi 112 saadud korraldusi

Äkkrünnak, varjumisstrateegia

1. Jää rahulikuks ja teata lastele, et koolimajas on oht.
2. Lukusta uks.
3. Tõmba kardinad akende ette.
4. Anna korraldus
 - eemalduda uksest ja akendest,
 - olla vaikselt,
 - püsida madalal,
 - varjuda koolipinkide ja toolide taha.
1. Jää ootama politsei saabumist NB! Ust tohib avada ainult siis, kui oled kindel, et avamist palub politsei või kooli juhtkond. Vajadusel identifitseeri politsei 112 vahendusel.

Ära püüa ründajaga kontakteeruda! Maailmapraktika kohaselt on sellised katsed lõppenud surmaga

Ära mine klassist välja esmaabi andma! See võib lõppeda sinu surmaga. Kui näed esmaabi vajadust, helista 112, kirjelda olukorda ja abivajaja täpset asukohta koolimajas.

Ära luba õpilastel helistada! Tekkiv ülekoormus takistab operatiivjõududel omavahel suhelda ning helin reeta teie asukoha.

NB! Kui rünnakuga kaasneb süütamine või plahvatus ja käivitub evakuatsioonihäire, pead sina ise otsustama, kas turvalisem on varjuda või evakueeruda.

Käitumine varjumise ajal:

1. Ole ise rahulik ja oma korraldustes kindel.
2. Võimalusel leia klassile mingi tegevus.
3. Fikseeri varjumise alguse kellaaeg – oodates tundub aeg reaalsest pikem. Anna õpilastele teada, et varjumine võib kesta mitu tundi, see ei pruugi seotud olla rünnaku tagajärgede ulatusega, evakueerumisluba antakse alles siis, kui on kindel täielik turvalisus.
4. Anna õpilastele teada, et vanematega kontakteerub esimesel võimalusel kooli juhtkond, õpilased lülitavad telefonid välja, et vältida võrgu ülekoormust, sest muidu ei saa politseid ja päästjad omavahel sidet pidada.
5. Lülita oma telefon hääletule režiimile, võimalusel helista 112, anna teada enda asukohast ja varujate olukorrast. Vajadusel kasuta selleks õpilase telefoni, mis jääb hääletul režiimil sinu kätte.
6. Kui Sul on infot kurjategija liikumisest, edasta see 112.
7. Kui keegi klassis olijatest vajab arstiabi, helista 112, kirjelda olukorda ja abivajaja täpset asukohta koolimajas.

NB! Juhul, kui klassi ust ei ole võimalik lukustada, tuleb evakueeruda, äärmiselt ohtlik on jääda ruumi, mida ei ole võimalik sulgeda!

Varjumisstrateegia vahetunnis

1. Ava lähima klassi uks.
2. Koonda sinna kõik lähedalasuvad õpilased.
3. Edasi käitu vastavalt varjumise juhendile.

NB! Juhul, kui ei ole võimalik varjuda lukustatavasse ruumi, tuleb kiiresti evakueeruda.

Häire õues toimuva tunni ajal

1. Jää rahulikuks ja teata lastele, et koolimajas on oht.
2. Liigu võimalikult varjatud teed kasutades koos õpilastega koolimajast eemale.
3. Varjuge sobivaimasse kohta, kuhu saad turvaliselt liikuda, võimalusel kokkulepitud kogunemiskohta.
4. Jälgi, et kõik õpilased on koos sinuga.
5. Esimesel võimalusel anna numbril 112 teada:
 - mis klassiga oled koos,
 - mitu õpilast on koos sinuga,
 - kas keegi, kes oleks pidanud olema tunnis, on puudu (läks enne häiret koolimajja sisse vmt),
 - sinu ja õpilaste asukoht.
1. Hoiu õpilased enda juures, ära lase kellelgi lahkuda.
2. Jää ootama politsei korraldusi.

Äkkrünnak, evakueerumisstrateegia

1. Jää rahulikuks ja teata lastele, et koolimajas on oht.
2. Evakueeru koos õpilastega liikudes mööda kindlaksmääratud evakuatsiooniteed. Evakuatsiooniteel ohu avastamise korral liigu kiiresti ohust eemale ning kasuta mõnda muud evakuatsiooniteed (vajadusel improviseeri ja mõtle evakuatsioonitee ise välja)
3. Kasuta võimalikult varjatud teid.
4. Liigu kokkulepitud kogunemiskohta või sobivaimasse kohta, kuhu saad turvaliselt liikuda.
5. Kogunemiskohas pöördu infot koguva õpetaja poole ja edasta teave:
 - mis klass jõudis kogunemiskohta,
 - mitu õpilast on koos sinuga,
 - kas keegi on puudu.
1. Kui sa liikusid mujale, edasta nimetatud teave ja enda ning õpilaste asukoht ja olukord numbrile 112.

Suhtlemine meediaga

Äkkrünnaku lahendamine kuulub politsei vastutusalasse. **Meediapäringutele vastab ainult politsei kõneisik või kooli direktor, kes annab politseiga kooskõlastatud infot.**

Kui sinu poole pöördub ajakirjanik:

1. ütle oma nimi ja amet,
2. kinnita, et antud olukorras vastab ajakirjanike küsimustele **ainult politsei** kõneisik või koolidirektor.

Kõigil täiskasvanutel on kohustus kaitsta õpilasi meedia ning uudishimuliku üldsuse eest. Õpilased ei pea meediale andma ühtki kommentaari.

Räägi õpilastele, kuidas ajakirjanikke viisakalt, kuid otsusekindlalt kooli direktori poole suunata.

Tulekahju

Avastades tulekahju:

1. Päästa vahetus ohus olijad ning jaga ülesanded kui abistajaid on rohkem;
2. anna evakuatsioonihäire;
3. helista 112;
4. kustuta esmaste tulekustutusvahenditega;
5. teavita kooli direktorit;
6. naase võimalikult kiiresti oma klassi juurde ja võimalusel evakueeri õpilased suundudes kokkulepitud kogunemiskohta.

Evakuatsioonihäire

1. Säilita rahu;
2. Anna õpilastele korraldus evakueeruda, korda peamised juhised:
 - rahulikult;
 - asjad jäävad klassi;
 - liigutakse sobivaimat teed pidi kokku lepitud kogunemiskohta;
 - kui valjuhääldist antakse teistsugused korraldused, lähtutakse neist;
 - ülemistelt korrustelt tulijatel on trepil eesõigus.
1. Kui koridoris on suitsu, kontrolli enne õpilaste evakueerimist, kas evakuatsioonitee on väljumiseks ohutu.
2. Sulge aknad ja uksed, ära lukusta!

3. Võta kaasa klassi nimekiri (kui kool kasutab elektroonilist õppeinfosüsteemi, ole valmis edastama info puudujate ja tunnis viibinud õpilaste kohta).

Kogunemiskohas:

1. Kontrolli õpilaste kohalolekut;
2. Edasta info, kui palju õpilasi oli tunnis, kui palju puudus, kui palju jõudis kogunemiskohta KOOLI DIREKTORILE.
3. Kogunemiskohta tuleb jääda seniks, kuni päästemeeskonna juht või kooli direktor annab järgmised korraldused.

Ohtliku evakuatsiooni asemel klassi varjumine

1. sulge klassi uks;
2. anna õpilastele korraldus liikuda akende juurde ja teha ennast aknast nähtavaks;
3. võimalusel teavita 112 või kooli direktorit teie olukorrast;
4. kata uksepraod ja avauseid niiskete rätikute või riietega, et takistada suitsu ligipääsu klassi;
5. ava aken tuulutamiseks;
6. suitsu täis ruumis hoidke madalale, kus õhk on puhtam.

Suitsuse koridori läbimine evakueerudes

1. võimalusel tee eelnevalt kindlaks, milline evakuatsiooniteekond on väljumiseks kõige ohutum;
2. kui pead läbima suitsuse koridori, hoia madalale, kus õhk on puhtam;
3. kata suu ja nina niiske riidega;
4. liikudes toeta käega vastu seina, et säilitada õige suund;
5. klass peab püsima koos;
6. hoonest välja jõudes tuleb liikuda kokkulepitud kogunemiskohta;
7. kogunemiskohas kontrolli, et kõik ruumist väljunud lapsed on sinuga, edasta info kooli direktorile.

Evakuatsioonihäire vahetunnis

1. nii õpilased kui õpetajad liiguvad kiiresti kokkulepitud kogunemiskohta, järgides evakuatsioonimärgistust;
2. kogunemiskohas otsivad õpilased üles õpetaja, kelle tunnis nad viimati viibisid;
3. klass peab kogunemiskohas koos püsima seni, kuni päästetööde juht või kooli direktor annab edasised korraldused;

4. klassiga viimati tunnis olnud õpetaja loeb õpilased üle ja annab info juhtkonnale;
5. puudujate korral teeb õpetaja koos klassiga kindlaks, kas õpilane on puudunud terve päeva, kas ta läks koolist ära või on oht, et ta on jäänud koolimajja. Õpetaja edastab info;
6. igas klassis tuleb kasutada n-ö naabrivalvet: küsida kõigilt, kas pinginaaber oli enne kohal ja kas nüüd on kohal.

Evakuatsioonihäire pärast tunde

1. Kõik liiguvad kiiresti koolimajast välja, järgides evakuatsioonimärgistust;
2. täiskasvanud väljuvad ruumist viimasena veendudes enne, et ruumis ei ole rohkem inimesi;
3. evakueerunud kogunevad kooli õue, kui ilmastiku- või õnnetuse oludest tingituna on sinna kogunemine takistatud, tuleb koguneda
4. kogunemiskohas koondavad täiskasvanud andmed selle kohta, kas kõik isikud on haridusasutusest väljunud
 - ringide juhid kontrollivad kohalolijaid ringide nimekirjade alusel;
 - koolimajas viibinud õpetajad koondavad õpilased ja püüavad selgust saada, kas on võimalik, et keegi on jäänud koolimajja.
1. Info antakse üle päästetööde juhile.

Pommikahtlase eseme leid

1. **Ära puuduta ega liiguta eset! Eemaldu sellest. Anna korraldus ka teistele sellest eemaldumiseks!**
2. Teata leiust 112, anna võimalikult täpne eseme ja selle asukoha kirjeldus. Helistamiseks eemaldu esemest, ära kasuta mobiiltelefoni ega raadiosidevahendit vähemalt 50 m raadiuses kahtlasest esemest.
3. Teavita leiust kooli kriisimeeskonna juhti, kes alustab evakueerimist.

Ära puuduta ega liiguta kahtlast eset!

Ära kasuta mobiiltelefoni ega raadiojaama vähemalt 50 m raadiuses kahtlasest esemest!

Evakueerudes pommikahtlase eseme leiu korral

1. Võimalusel ava aknad, plahvatuse korral on kahjustused siis väiksemad.
2. Vaata ruum kiiresti üle, kas näed midagi kahtlast (ese, mida selles ruumis pole varem olnud vmt).
3. Kui leiad kahtlase eseme, lahku ruumist ja teavita leiust politseitöötajat, päästeteenistust või kooli kriisimeeskonda.
4. Võta kaasa klassi nimekiri (kui kool kasutab elektroonilist õppeinfosüsteemi, ole valmis edastama info puudujate ja tunnis viibinud õpilaste kohta).
5. Võta kaasa isiklikud asjad – ruumi vabastamine kottidest lihtsustab ruumi edasist kontrolli.
6. Kogunemiskohta jõudes kontrolli kõigi kohalolekut ja edasta infot koguvale õpetajale teave, kui palju oli õpilasi tunnis, kui palju puudus, kui palju jõudis kogunemiskohta.

Äkkrünnaku ähvardus

Ringlevad kuulujutud ähvardusest, ohumärgid loovtöodes vmt.

1. Täpsusta infot.
2. Teavita 112.
3. Teavita kooli direktorit.
4. Kui oled kindel, et tegemist on alusetu ähvardusega, teavita ähvardusest ikkagi kindlasti kooli direktorit.

Kui sul on kahtlus, et keegi plaanib ükskõik mis moel rünnakut, aga kahtled ähvarduse tõepärasuses või info piisavuses, räägi kahtlustest ikkagi kindlasti koolipsühholoogile või kooli direktorile!

Telefoni teel edastatud ähvardus

1. Jää rahulikuks.
2. Hoia kõneleja liinil nii kaua kui võimalik.
3. Samaaegselt püüa teavitada politseid numbril 112 (palu lähedalolijate abi vmt).
4. Püüa teada saada, pane kirja:
 - Millal rünnak toimub (kuupäev/kellaaeg) ?
 - Kus rünnak toimub?
 - Kuidas võib rünnak toimuda ?
 - Mis eesmärgil?
 - Kas ründaja on juba sündmuskohal?
 - Kes on helistaja?
 - Pane tähele kõneleja hääletooni, väljendeid, taustaheliseid jmt.
1. Pärast kõne lõppu teavita 112 ja kooli direktorit. Kui oled kindel, et tegemist on alusetu ähvarduse või naljaga, teavita kooli direktorit.
2. Esimesel võimalusel täida ähvarduse dokumenteerimiseks ankeet (vt lisa 1).

NB! Kui ähvardaja kavatseb rünnata kohe, anna viivitamatult varjumishäire ja teavita kohe 112.

Kirja teel edastatud ähvardus

1. Teavita 112.
2. Säilita kiri kiletaskus ja anna see uurimiseks üle politseile / salvesta kiri.
3. Teavita kooli direktorit.

Internetikeskkonnas tehtud ähvardus

1. Salvesta ähvardus või vestlus, mille käigus ähvardati.
2. Märgi juurde portaali, kus ähvardus edastati.
3. Fikseeri ähvarduse edastamise kellaaeg .
4. Teavita koheselt 112 ja edasta salvestatud materjal.
5. Teavita kooli direktorit.

Ära sulge portaali ähvardust salvestamata!

Pommiähvardus

Telefoni teel edastatud pommiähvardus

1. Säilita rahu.
2. Võimalusel teavita paralleelselt 112 (nt kata toru käega kinni ja helista 112, anna lähedalolijale käega märku, et vajad abi, kirjuta sedelile märksõnad, et lähedalolev kolleeg mõistaks olukorda ja teavitaks 112 vmt).
3. Numbrinäiduga telefoni puhul fikseeri number.
4. Hoia kõneleja liinil nii kaua kui võimalik, kuula teda katkestamata.
5. Kirjuta üles kõik, mida kõneleja räägib:
 - Kus lõhkeseadeldis asub?
 - Milline välja näeb?
 - Kuidas ja kes käivitab seadeldise?
 - Millal plahvatab (kellaaeg)?
 - Millal ja kes selle pani?
 - Mis on pommipaneku eesmärk?
 - Kas ähvardaja nõuab midagi?
 - Kes on helistaja?
1. Pane tähele kõneleja hääletooni, väljendeid, taustahelisid jmt.
2. Teavita kooli direktorit.
3. Esimesel võimalusel täida ähvarduse dokumenteerimise ankeet (vt lisa 2)

Suusõnal edastatud pommiähvardus

1. Teavita 112.
2. Võimalusel pea ähvardajat kinni politsei saabumiseni või võta tema kontaktandmed.
3. Teavita kooli direktorit.

Kirja teel edastatud pommiähvardus

1. Teavita 112.
2. Säilita kiri kiletaskus ja anna see uurimiseks üle politseile.
3. Teavita kooli direktorit.

Muud kriisisituatsioonid

Õpilase kadumine

1. Uuri õpilastelt
 - millal kadunud kaaslast viimati nähti?
 - kus kadunud kaaslast viimati nähti?
 - kas keegi teab, kuhu kadunud õpilane läks?
 - kas keegi teab, miks kadunud õpilane ära läks (konflikt, keegi kutsus vmt)?
 - kas keegi on temaga pärast lahkumist telefoni teel rääkinud?
2. Püüa telefoni teel kadunud õpilasega kontakti saada.
3. Informeeri juhtunust õpilase vanemaid, uuri, kas neil on kadunud õpilase kohta infot.
4. Täpsusta, milline oli kadunud õpilase riietus.
5. Teavita politseid numbril 112 ja tegutse vastavalt politseilt saadud juhistele. **Kui lapse asukoha ja olukorra kohta puudub ka lapsevanematel info, on õpetaja kohustatud teavitama politseid, ka juhul, kui vanem ei soovi teavitamist, sest õpilase elu ja tervis võivad olla ohus.**
6. Informeeri kooli juhtkonda.
7. Kontakteeru uuesti kadunud õpilase vanematega ja selgita, mida on õpilase leidmiseks tehtud ja mida veel ette võetakse.
8. Kui kadunud õpilane leitakse, informeeri sellest kõiki osapooli, otsimine katkestatakse.

Ära mine õpilast ise otsima, jättes ülejäänud õpilased üksi!

Järeltöö

1. Aruta juhtunut õpilasega, et ta mõistaks olnud situatsiooni tõsidust. Välti süüdistamist ja õpilasega riidlemist, see ei aita tal olnut mõista ja oma tegude eest vastutust võtta.
2. Vajadusel käsitle juhtunut kogu klassiga.

Lapserööv

Kui lapsevanem pöördub kooli kahtlusega, et tema last võidakse röövida

Kuula, näita üles arusaamist ja mõistmist. Kui tegemist on peresisese teemaga, palu lapsevanemal ühendust võtta kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajaga. Kui tegemist on perevälise ähvardusega, palu lapsevanemal kindlasti ühendust võtta politseiga.

Ära võta endale probleemi lahendaja rolli!

Lapseröövi ähvardus

Kui ähvarduse või info ähvarduse kohta saab õpetaja

1. Teavita juhtunust kooli direktorit.
2. Direktor võtab ühendust politseiga ning teavitab
 - kuidas laekus ähvardus;
 - ähvarduse sisu;
 - kes ähvardas.
3. Direktor võtab ühendust lapsevanemaga, kelle juures laps ametlikult elab.

Kui ähvarduse saab lapsevanem ja teavitab sellest õpetajat

1. Soovita lapsevanemal teavitada politseid.
2. Teavita juhtunust kooli direktorit.
3. Direktor võtab ühendust politseiga, sest koolipäeva jooksul vastutab õpilase turvalisuse eest kool.
4. Kool järgib politseilt saadud juhiseid.

Lapserööv koolis

1. Võta viivitamatult ühendust politseiga, kuna lapse elu ja tervis võivad olla ohus.
2. Teavita juhtunust kooli juhtkonda.
3. Volitatud isik kriisimeeskonnast võtab ühendust lapsevanemaga, kelle juures laps ametlikult elab ja täpsustab olukorra.
4. Anna õpilastele võimalus väiksemates gruppides rääkida oma mõtetest ja tunnetest, mida sündmused on äratanud. Vajadusel kaasa koolipsühholoog või kriisiabi osutav psühholoog.

Kaklus või ühepoolne füüsiline vägivald

1. Lahuta kaklus:
 - anna kõigepealt suuline korraldus kaklus lõpetada;
 - kui sellele ei kuuletuta, lahutata kaklus füüsiliselt sekkudes võimalikult leebelt (ei tohi ise õpilast lüüa vms). Sekkumise üle otsustades hinda, kas sekkumisel põhjustatav võimalik vigastus on väiksem või suurem kui need vigastused, mis võiksid tekkida siis, kui kaklust ei lahutata);
 - kui kaklust lahutada ei õnnestu või see on sulle ohtlik, kutsu abi või teavita politseid numbril 112;
 - ära sekku, kui kakluses kasutatakse külmrelvi.
1. Vajadusel kutsu kooliarst või kiirabi (kindlasti tuleb fikseerida ja dokumenteerida tekitatud vigastused)

Ära sekku, kui see on sulle endale ohtlik!

Kakluse sekkudes ei tohi õpilast lüüa!

Ära mine nuga vmt ise ära võtma, see on alati väga ohtlik!

Pärast kakluse lahutamist:

1. Võta osalejatelt seletused. Kui seletusi mingil põhjusel ei ole võimalik võtta, siis kirjuta üles nende laste nimed ja kontaktandmed, kes osalesid kakluses või olid selle tunnistajaks ning edasta kooli juhtkonnale.
2. Käsitle sobimatut käitumist lähtudes kokkulepetest koolis.
3. Teavita klassijuhatajat, kes teeb koostööd lastevanematega/hooldajatega ning käsitleb juhtunut edasi.
4. Kui juhtunu on puudutanud ka teisi õpilasi (kaklust nähti pealt, osapoolte tüli on olnud pikaajaline ja ka teiste jaoks keeruline situatsioon), käsitleb klassijuhataja juhtunut klassis ühise aruteluna. Vajadusel pöördub abi saamiseks kooli psühholoogi poole.
5. **Raskematel juhtudel** teavita koolijuhtkonda, kes
 - teavitab lapsevanemaid/hooldajaid;
 - võtab osalejatelt kirjalikud seletused;
 - teavitab vajadusel noorsoopolitseid;
 - vajadusel kutsub kokku kriisimeeskonna koosoleku, kus otsustatakse
 - kas ja kuidas teavitada kooli;
 - kas ja kuidas käsitleda juhtunut edasi;
 - kas ja kuidas teostada järeltööd.

Varastamine

1. Teavita klassijuhatajat.
2. Klassijuhataja võtab lastelt/lapselt (kirjaliku) seletuse. Võimalikult objektiivsete seletuste saamiseks on hea leida võimalus, et lapsed oleksid seletuste kirjutamisel üksteisest eraldatud.
3. Klassijuhataja käsitleb teemat vastavalt olukorrale asjaosalistega või klassis.
4. Klassijuhataja teavitab ohvri vanemat/hooldajat võimalusest esitada avaldus politseile.

5. Klassijuhataja arutab olukorda direktori ja koolipsühholoogiga, et otsustada edasiste tegevuste üle (noorsoopolitsei teavitamine, psühholoogilise töö vajadus jmt). Vastavalt otsusele teavitab direktor, koolipsühholoog või klassijuhataja varguses kahtlustatava vanemaid/hooldajaid.

Ära otsusta süüdlase üle esmamulje põhjal!

Ära karda nõu küsida noorsoopolitseist, psühholoogilt või kooli juhtkonnalt!

Esemete rikkumine

1. Teavita klassijuhatajat.
2. Klassijuhataja võtab lapselt (lastelt) seletuse.
3. Klassijuhataja teeb koostööd lapse(laste)vanematega/hooldajatega.
4. Klassijuhataja käsitleb teemat vastavalt olukorrale asjaosalis(t)ega või klassis.
5. Kooli vara rikkumise korral teavita haldusjuhti, kes võtab ühendust lapse(laste)vanematega/hooldajatega.

Väljapressimine

1. Teavita ohvri klassijuhatajat. Teades mõlemat osapoolt, teavita juhtunust mõlema lapse klassijuhatajaid.
2. Klassijuhataja võtab lapselt (lastelt) seletuse.
3. Klassijuhataja teeb koostööd lapse(laste)vanematega/hooldajatega.
4. Klassijuhataja käsitleb teemat vastavalt olukorrale asjaosalis(t)ega või klassis.
5. Tõsisematel juhtudel pöördu kooli juhtkonna või psühholoogi ja noorsoopolitsei poole.

Alkoholi, tubaka või muu keelatud aine omamine

Õpilane narkouimas või alkoholijoobes koolis

1. Sekku koheselt! Rahulikult vesteldes ürita õpilane teiste klassikaaslaste juurest või teised tema juurest ära juhtida.

2. Kui õpilasega ei saa kontakti, kutsu kiirabi.
3. Ära jäta õpilast üksi, vajadusel anna esmaabi.
4. Alkoholi- või narkojoobe kahtluse korral tuleb teavitada politseid. Kui avaldus tehakse vihjena narkootiliste ainete kasutamise kahtlusest, võib politsei käsitleda seda konfidentsiaalsena. Avalduse võib teha ka anonüümselt.
1. Joobe tuvastamine on politsei pädevuses. Joobe tuvastamine alkomeetri abil kooli töötaja poolt on õigustühine, kuid võib olla koolipoolseks meetmeks, kui õpilane on nõus alkomeetri kasutamisega. Politsei saab menetluses kasutada kooli töötaja poolt koostatud kirjalikku väliste joobetunnuste kirjeldust.
2. Teavita õpilase vanemat/hooldajat.
3. Kui politsei ei anna muud korraldust, tuleb vanem/hooldaja õpilasele kooli järele ja viib õpilase koju või vajadusel meditsiiniasutusse.

Kui õpilase juurest leitakse keelatud ainet/aineid

1. Kotti või õpilase kappi ei tohi loata avada. Küll aga võib paluda tal seda ise teha ja sisu näidata.
2. Narkootikumide või tubakatoodete leidmisel teavita koheselt politseid (mitte teatamine on karistatav). Äravõetud tubakatoode või muu keelatud aine antakse üle politseile.
3. Kui õpilane hoiab enda juures, tarvitab ise, vahendab või müüb narkootilisi aineid, on see kuritegu, millest tuleb alati teavitada politseid.
4. Alkoholi leidmisel teavitatakse vanemaid, kui õpilasel puuduvad joobetunnused, ei ole politsei teavitamine kohustuslik. Äravõetu antakse üle lapsevanemale.
5. Keelatud ainete konfiskeerimisel tuleb täita keelatud ainete äravõtmise akt. (vt lisa 3)

Vestlus õpilasega, kui on kahtlus, et ta tarvitab keelatud aineid

1. Ära püüa alustada vestlust, kui sul on kahtlus, et laps on parasjagu uimasti mõju all.
2. Püüa vestluseks leida selline aeg, kus oled kindel, et on võimalik rääkida, ilma et peaksite vahepeal vestluse katkestama.
3. Püüa last mitte süüdistada, kui eksid, võib see teie suhet lapsega tõsiselt rikkuda.
4. Arvesta, et uimastite kasutamine võib olla märk tõsisest masendusest.
5. Otsusta enne, kuidas kavatsed reageerida, kui õpilane tõepoolest tunnistab, et on uimasteid tarvitanud.
6. Palu õpilasel oma seisukohti kirjeldada ning kuula hoolikalt, mida tal öelda on. Noored ei pruugi alati aru saada, et narkootikumide kasutamine võiks olla probleem.
7. Kui sul tekib kahtlus, et sulle uimastite kohta valetatakse, püüa jääda rahulikuks ja mitte vihastada.
8. Näita õpilasele, et muretsed eelkõige tema tervise ja heaolu pärast.
9. Kinnita, et ta saab alati arvestada sinu toetuse ja abiga.

10. Püüa talle põhjalikult seletada, missugune käitumine on lubatud ja missugune mitte.
11. Püüa mitte ähvardada karistusega - see võib tunduda kiire ja lihtne lahendus, kuid tõenäoliselt sa nii soovitud tulemust ei saavuta. Samas informeeri võimalikest seadusest tulenevatest karistustest, noored peavad aru saama, et vastutavad nii oma tegude kui nende tagajärgede eest.
12. Kui on kahtlusi, et õpilane on narkootiliste ainete mõju all, ei tohi mitte mingil juhul ähvardada karistuse või politseiga - kuna paljud ained nõrgendavad pidurdusmehhanisme, võib inimene muutuda agressiivseks ning vigastada ennast või teisi inimesi või teha midagi muud mõtlematut.

Kõige olulisem on, et õpilane saaks abi ja ravi.

Surm

Õpilase surm

1. Teate saanu võtab koheselt ühendust direktoriga või kellegagi kriisimeeskonnast.
2. Kutsutakse kokku kriisimeeskond.
3. Direktor kinnitab info ja teavitab juhtunust õpilasi ja kooli töötajaid.
4. Lipp langetatakse poolde masti.
5. Sobivasse kohta (nt kooli fuajeesse) asetatakse lahkunu foto, küünal (võimalusel musta lindiga), lilled ja/või sissekannete tegemiseks mälestuste raamat.
6. Korraldatakse mälestuskogunemine. Kui surmajuhtumist saadakse teada enne keskpäeva, korraldatakse mälestusteenistus samal päeval, muidu järgmisel hommikul. Talitust ei ole soovitatav pidada päeva lõpus.
7. Mälestuskogunemine algab leinaseisaku ja leinamuusikaga, direktor peab kõne, soovi korral jätavad õpilased hüvasti sobiva luuletuse, sõnavõtu, laulu või muusikapala abil. Kui kool soovib, peab kõne vaimulik. Lahkunud õpilase vanemad võivad soovi korral mälestusteenistusel osaleda.
8. Siirdutakse klassidesse, kus kaasõpilastel on võimalus rääkida oma tunnetest ja mälestustest.
9. Lahkunu klassis pannakse tema tühjale koolilauale põlema küünal ja võimalusel asetatakse kõrvale tema foto .
10. Kriisimeeskond teavitab kõiki või valitud klasside lapsevanemaid kaasõpilase surmast.
11. Klassijuhatajale võiks vajadusel abiks olla keegi kooli kriisimeeskonna liikmetest.
12. Klassijuhatajaga arutatakse millisel viisil lahkunud klassikaaslast mälestada:
 - mäletuste raamat ; luuletus temast;
 - kirja kirjutamine lahkunule või lahkunu perele;
 - õpilaste koos tehtud joonistused.
1. Klassijuhataja ja kriisimeeskond otsustab, kes võtab ühendust lahkunu perekonnaga, et
 - avaldada kaastunnet,

- informeerida koolis tehtavast,
 - läbi arutada võimalik koolipoolne abi ning perekonna soovid seoses mälestusrituaalidega koolis, koolikaaslaste osalemisega matustel jmt.
1. Kui lähedased on nõus kaasõpilaste/õpetajate osalemisega matustel, teavitab kriisimeeskond sellest suuliselt õpetajaid ja kirjalikult lapsevanemaid.
 2. Klassijuhataja avaldab klassikaaslaste poolt kaastunnet õpilase omastele (kaastundeavaldus), kooli poolt avaldab kaastundeavalduse kriisimeeskond.
 3. Vajadusel korraldatakse koosolek lapsevanematele, sest ka nemad võivad vajada tuge.

Kaasõpilase surmast rääkimine

- Enda rahulikkus loob turvalise olukorra.
- Räägi kogu tõe otse ühe lausena (võid lauset korrata mitu korda).
- Välti abstraktseid väljendeid nagu uinunud, puhkama läinud vmt. Räägi surmast otsesõnu (sõnaga surm).
- Räägi lastele, mis edasi hakkab toimuma.
- Räägi lastele leina reaktsioonidest– mõtetest ja tunnetest.
- Lase õpilastel oma tundeid väljendada.
- Soovita lastel rääkida vanemate või sõpradega.
- Räägi õpilastega, kelle poole võivad nad vajadusel pöörduda, kui nad soovivad juhtunust rääkida. Räägi ka, millist välist abi võiks kasutada, kust võiks välist abi leida.
- Võta arvesse õpilaste kultuuri, tausta ja olukorda.
- Ole teadlik enda stressireaktsioonidest. Kui mingil põhjusel on raske üksi klassiga juhtunut käsitleda, kutsu appi kolleeg või kriisimeeskonna liige.

Õpilase/õpetaja/ koolitöötaja surm

1. Teate saanu võtab koheselt ühendust direktoriga või kellegagi kriisimeeskonnast.
2. Kutsutakse kokku kriisimeeskond.
3. Direktor kinnitab info ja teavitab juhtunust õpilasi ja kooli töötajaid. (Kooli direktor või kriisirühma liige räägib lahkunud õpetaja klassile juhtunust. Teistele klassidele räägib oma õpetaja või mõni kriisirühma liige.
4. Lahkunud õpetaja oma klassile leitakse võimalikult kiiresti tugiisik, kes jääb klassiga kogu mälestusrituaalide ajaks ja võimalusel ka edaspidiseks.

5. Õpilastele antakse võimalus oma mõtetest ja tunnetest rääkida, vajadusel kaasatakse psühholoog.
6. Lipp lastakse poolde masti.
7. Sobivasse kohta (nt kooli fuajeesse) asetatakse lahkunu foto, küünal (võimalusel musta lindiga), lilled ja/või sissekannete tegemiseks mälestuste raamat.
8. Viiakse läbi mälestuskogunemine. Kui surmajuhtum leiab aset enne keskpäeva, korraldatakse mälestuskogunemine samal päeval, muidu järgmisel hommikul. Kogunemist ei ole soovitatav pidada päeva lõpus.
9. Mälestuskogunemine algab leinaseisaku ja leinamuusikaga, direktor peab kõne, soovi korral jätavad õpilased hüvasti sobiva luuletuse, sõnavõtu, laulu või muusikapala abil. Kui kool soovib, peab kõne kirikuõpetaja.
10. Koolipäeva ei katkestata, lapsi koju ei saadeta, sest nii võivad lapsed jääda üksi oma reaktsioonidega.
11. Vajadusel teatatakse juhtunust kirjalikult kodudesse või kutsutakse kokku lastevanemate koosolek.
12. Töötajad lepivad koostöös kriisimeeskonnaga kokku konkreetsetes tegevustes (kaastundeavaldused, matused).
13. Direktor lepib omastega kokku kooli töötajate ja õpilaste võimaluse osaleda matustel.
14. Kriisimeeskond arutab läbi vajalike tugiteenuste organiseerimise ja vajaduse järeltöö osas.

Õpilase lähedase surm

1. Teavita kooli direktorit.
2. Direktor, kriisimeeskonna liige või klassijuhataja kinnitab teate tõepärasust õpilase lähedaste käest.
3. Kui õpilane ei tea veel juhtunust ja kooli tuleb teade keset koolipäeva, teavitab teda sellest kooli tulnud lähisugulane. Vältida tuleb olukorda, kus õpilane kuuleb lähedase kaotusest juhuslikult või meedia vahendusel. Kui lähedased ei saa kooli tulla, räägib lähedase nõusolekul õpilasele juhtunust klassijuhataja või mõni teine sobiv inimene.
4. Ole koos õpilasega või hoolitse, et seda teeks keegi teine. Õpilast ei jäeta mingil juhul üksi ega saadeta üksi koju.
5. Hoolitse igati (vaata, et tal külm poleks, paku sooja jooki, vasta ausalt tema küsimustele).
6. Paku julgelt ka füüsilist lähedust. Väiksemad lapsed saab võtta sülle, suuremaid hoia embuses.
7. Normaliseeri kõiki reaktsioone ja tundeid ("see, et sa praegu värised on loomulik, see on väga raske hetk"; "Ma mõistan sinu viha ja see on normaalne, et sa nii tunnend").
8. Ära arva, et kui õpilane on täiesti rahulik ja ei reageeri hetkel ägedalt, siis ta sind ei vaja. Igal juhul - ära jäta teda üksi seniks, kuni oled ta pereliikmele/lähedasele üle andnud.

9. Kooli direktor, kriisimeeskonna liige või klassijuhataja

- avaldab kaastunnet;
- küsib luba kaasõpilastele rääkimiseks;
- kui kooli esindaja soovib matustel osaleda, siis küsib selleks luba;
- kinnitab, et laps on nii ruttu kui võimalik uuesti kooli oodatud, sest rutiini jätkumine toetab last tema leinas.

1. Kui õpilane või õpilase lähisugulased on sellega nõus, võib klassijuhataja rääkida juhtunust klassiga. Klassikaaslastele võib selgita, kuidas käituda leinajaga.

2. Vestle lapsega ja anna talle teada võimalusest alati sinu poole pöörduda, kui laps soovib juhtunust rääkida. Lase lapsel oma tegelikke tundeid ventileerida.

3. Jälgi õpilase ja ka kaasõpilaste toibumist ning võimaliku toe vajadust. Soovita professionaalset abi, kui selleks on vajadus.

4. Klassijuhataja avaldab klassi poolt kaastundeavalduse.

5. Lähedase kaotanud õpilase jaoks võib olla argiste toimingute tegemine pikka aega raskendatud. Jälgi, kas õpilastele / kaasõpilastele võib olla vajalik organiseerida psühholoogiline järeltöö.

6. Aita õpilasel võimalikult kiiresti tavaelu rutiini tagasi pöörduda. Samas on tähtis, et õpilase individuaalseid leinareaktsioone aktsepteeritakse.

Koolitöötaja lähedase surm

1. Kooli direktor informeerib vajadusel töökaaslast, olles enne läbi rääkinud leinava töötajaga.

2. Kui teade tuleb keset tööpäeva, saadetakse töötaja vajadusel koju või haiglasse/sündmuskohale.

3. Direktor räägib vajadusel töötajaga juhtunust ja tööle naasmisest.

4. Arutatakse töötajaga, kas ja kuidas teavitada õpilasi või kuidas teemat koolis käsitletakse, arvestades tema soove.

5. Direktor teavitab õpilasi; kui töötaja peab pikemat aega töölt eemal viibima.

6. Kriisimeeskond avaldab kolleegide poolt kaastundeavalduse.

7. Kaastundeavaldused (leinakuulutus ajalehte ...)

8. Töökaaslased valmistuvad vastu võtma lähedase kaotanud töökaaslast ja aitavad teda igaüks oma oskuste kohaselt. Leinaja tööle naastes pea meeles:

- Leinav töökaaslane vajab rahu ja tuge, mitte vältimatult sõnu, liigne tähelepanu võib olla koormav.
- Vahel on kõige toetavam see, kui avaldatakse kaastunnet ja öeldakse, et vajadusel ollakse olemas, aga muidu jätkatakse tavapärase käitumisega.
- Argirutiini jätkumine on leina puhul toetav.
- Ole tähelepanelik ja märka muutusi leinava töökaaslase igapäevases olekus ka hiljem. Vajadusel räägi oma tähelepanekutest koolipsühholoogile.

1. Vajadusel leitakse võimalused vähendada leinaja töökoormust või korraldada ümber tööjaotus.

Võrdselt kohatu on nii leinaja vältimine kui juhtunule ülereageerimine.

Suitsiid

Anna informatsiooni toimunust. Anna tõene ülevaade juhtunust, räägi vaid teadaolevaid fakte. Püüa jääda oma väljendustes rahulikuks ning kirjeldada juhtumit selgelt ja lihtsalt.

Kui sul on mingitel põhjustel raske üksi rääkida, kutsu endale kindlasti appi kolleeg või kriisimeeskonna liige.

1. Anna aega reageerimiseks ja küsimuste esitamiseks.
2. Laste reaktsioone ja mõtteid tuleb igati respektierida. Enesetappude korral on kõige tähtsamaks julgus rääkida vastuolulistest ja keelatud häbi- ja süütunnetest ning nende aktsepteerimine.
3. Julgusta õpilasi juhtunust rääkima. Sageli tahetakse kriisilukorrast korduvalt rääkida ja küsida samu küsimusi, sest toimunut on raske omaks võtta. Julgusta lapsi rääkima nii juhtunuga seotud faktidest kui ka oma tunnetest. Leppige vajadusel kokku ajad, millal te koolipäeva jooksul juhtunust räägite.
4. Säilita klassis tavapäraseid reeglid. Toeta õpilaste igasugust tegevuslikku aktiivsust (nt. klassi koristamine jm rutiinsed tegevused). See süvendab kokkukuuluvus- ja turvatunnet ning aitab taastada kontrolli tunnete üle.
5. Muuda ajutiselt õppekava. Peale traumaatilisi sündmusi on õpilastel raskusi keskendumise ja mälu ning alaneb õpivõime. Kontrolltööd tuleks mõned päevad edasi lükata. Ka kodutöid võiks mõneks ajaks vähendada.
6. Ole tähelepanelik riskiõpilaste suhtes. (Kõrgenenud riskiga õpilasteks võivad olla kannatanu õed/vennad, lähedased sõbrad, tugevaid emotsionaalseid reaktsioone ilmutanud lapsed, sündmuse pealtnägijad, need, kel on peres probleeme või on kaotanud pereliikme, depressiooniilmingute või suitsiidikalduvustega õpilased.)
Nad võivad vajada individuaalset psühholoogilist esmaabi.
7. Ole tähelepanelik ka teiste õpilaste ja koolitöötajate suhtes, vajadusel korraldab kriisimeeskond psühholoogilise esmaabi osutamise.
8. Aita taastada enesekontroll. Tugevad tunded on kriisilukorras loomulikud. Aita neil maha rahuneda ja oma käitumise üle kontrolli saavutada.
9. Selgita õpilastele suhtlust ajakirjanikega. Ütle, et nad ei vastaks ajakirjanike küsimustele ilma vanemate loata.
10. Hoia kontakti teiste õpetajate, kooli personali ja lastevanematega. Tähtis on teada, kuidas õpilased kriisilukorras hakkama saavad mitte ainult koolis, vaid ka kodus ja väljaspool. Nii mõnigi õpilane võib vajada spetsialisti abi. Vanemadki vajavad juhtnööre.

11. Ole oma käitumisega õpilastele eeskujuks. Mida enam täiskasvanud annavad eeskuju, kuidas olla asjatundlik, probleeme lahendav ning samas kaastundlik ja hooliv, seda enam on ka lapsed võimelised käituma adekvaatselt.

12. Ole teadlik oma reaktsioonidest ja hoolitse ka enda eest. Lubatud on näidata ka oma tundeid, kuid mitte kaotada kontrolli. Ära jäta ennast üksi, räägi kolleegidega, jaga oma tundeid ja mõtteid, vajadusel otsi abi spetsialistidelt.

13. Väga oluline on, et koolielu läheks võimalikult kiiresti normaalselt rada pidi edasi. Ei ole soovitatav suuri ümberkorraldusi teha ega lasta lastel, keda see kõige lähemalt on puudutanud, üksinda koju jääda. Neil on kõige parem olla tavalises koolikeskkonnas.

14. Kui enesetapp on juhtunud koolivaheajal, organiseeritakse mälestusrituaalid pärast tagantjärgi, kui lapsed on tulnud tagasi kooli.

Kui enesetapp või enesetapukatse toimub tundide ajal:

1. Kanna hoolt selle eest, et õpilased ei pääseks sündmuskohale või lahkuks sealt kohe. NB! Hoolitse, et õpilased ei jääks seejuures üksi!
2. Kutsu kohe kiirabi ja politsei (112).
3. Teavita kooli direktorit.
4. Surmateate viib koju politsei.
5. Seejärel võtab koduga ühendust kooli direktor.
6. Kriisimeeskond korraldab sündmust vahetult pealt näinud õpilastele ja õpetajatele psühholoogilise esmaabi võimaluse.
7. Kriisimeeskond koostab edasise tegevusplaani tervele koolile.

Õpilase raske haigus

1. Täpsusta teate tõepärasust õpilase enda või tema lähedastega.
2. Vajadusel informeerid direktorit ja kooli meditsiinitöötajat.
3. Õpilase loal räägitakse haigusest teistele õpilastele /klassikaaslastele.

4. Õpilane jätkab oma õpinguid juhul, kui ta on selleks võimeline.
5. Klassijuhataja suunab vajadusel lapsevanemaid võimaldama lapsele jutuajamist vastava spetsialistiga (kooli arst, sotsiaalpedagoog, psühholoog).
6. Kriisimeeskond tagab, et õpilasega ette tulla võivate kriitiliste olukordade jaoks antakse kooli töötajatele esmaabi ja toimetuleku juhend.
7. Vajadusel tuleb kutsuda kooli meditsiinitöötaja rääkima klassile antud haigusest.
8. Klassijuhataja organiseerib , et õpilasega säiliks kontakt haiglas või kodus haige olemise ajal.
9. Õpilase ja tema perekonna soove kuulatakse ja nendega arvestatakse.

Vaimne vägivald

Kuidas probleemi ära tunda?

Õpilaste probleemid, mida märgates peaks olema kõrgendatud tähelepanuga:

1. masendus
2. unehäired (laps ei maga piisavalt, on kogu aeg unine)
3. söömishäired (ei söö piisavalt või sööb üle, rahustab ennast toiduga)
4. jõuetus (olen täitsa läbi, ei jaksa enam)
5. apaatia, kõrvale tõmbumine (hobid, sõbrad ei paku enam midagi)
6. viha (tugev jonn , vastuhakk)
7. keskendumisraskused (üliaktiivsus, mitte adekvaatne käitumine)
8. enesevihakamine (olen rumal, minust ei pea keegi, ma ei meeldi kellelegi)
9. kurbus, nutulus , enesehaletsemine (on valitsevad tunded)
10. maailmalõpu tunne, viimsepäeva tunded (inimene räägib, mõtleb ja joonistab surmast)
11. lapse süstemaatiline puudumine

Loetelu on suunav. Kui õpilasel on nimetatud sümptomeid palju, tuleb võtta ühendust koolipsühholoogiga või sotsiaaltöötaja.

Kiusamisele on vaja koheselt reageerida.

1. Kogu infot - kes on õpetajatest/ õpilastest kiusamist pealt näinud? Kes on liider? Kas kiusatav provotseerib ise kiusamist?
2. Tee kindlaks, kas õpilase käitumine oli hetkeline ja ühekordne emotsioon või kestev probleem.

3. Vestle kiusamises kahtlustatavatega individuaalselt. Kuula, ära süüdistata. Oota, millise lahenduse õpilane ise pakub.
4. Vestle individuaalselt tõenäolise ohvriga. Julgusta rääkima, väldi suunavaid küsimusi.
5. Väljenda selgelt, et kiusamiskäitumine ei ole lubatud.
6. Korralda grupikohtumine kiusamises kahtlustatavatega (kui kiusajaid on mitu).
7. Hinda olukorda ja vastavalt vajadusele korralda kohtumine kiusajate ja ohvriga koos. Leidke lahendused, kuidas suhteid parandada ja sõlmige kokkulepped. Enamasti peab oma käitumist korrigeerima nii kiusaja kui ohver.
8. Teavita juhtunust mõlema osapoolle vanemaid.
9. Vajadusel/võimalusel suuna nii ohver kui kiusaja koolipsühholoogi juurde. Tema korraldab vajadusel edasise töö (psühholoogilise abi vajaduse hindamise, kohtumised vanematega jne.).
10. Mõne aja möödudes uuri mõlemalt osapoolelt, kuidas on läinud.

Raskematel juhtudel teavita kooli juhtkonda. Kui kiusamine on korduv ja väga tõsine ning koolipoolsed meetmed ei aita, konsulteerige juhtumit kohaliku noorsoopolitseiga.

Küberkiusamine

Küberkiusamise vahendid: tekstisõnumid, pildid ja videoklipid (mobiiltelefonides või internetis), telefonikõned, e-kirjad, jututubades või veebilehtedel kiusamine, identiteedivargus. Osad loetletud tegevustest on kriminaalkorras karistatavad.

Võrdse ohtlikud on nii reageerimata jätmine kui ka ülereageerimine!

1.1.i.1. Tegele probleemiga kohe. Pane tähele:

- teo toimepanija motiive;
- vanust;
- arusaamist tegude keelatuses;
- ohvri tundeid ning reageeringut toimunule.

1.1.i.2. Mõista, et see, mis sinu jaoks võib tunduda tühi, võib lapse jaoks olla oluline probleem.

1.1.i.3. Informeeri portaali haldurit.

1.1.i.4. Võta ühendust lapsevanemaga.

1.1.i.5. Konsulteerige kooli psühholoogiga.

1.1.i.6. Teavita kooli kontaktisikut noorsoopolitseis.

Räägi lapsega:

1.1.i.6.1.

Kiusamist ei ole mõelnud välja sina ja sinu eakaaslased. Räägi lastele, et kiusajaid on olnud enne ja tuleb ka edaspidi. Too näiteid, kuidas seda on tehtud ning millised on olnud tagajärjed. Selgita, et julgeks ei tule pidada mitte kiusajaid vaid neid, kes sellele vastu hakkavad.

1.1.i.6.2.

Ära vasta sõnumitele ja kirjadele, mis Sind ahistavad või häirivad. Vastamine võib kiusajat veelgi julgustada. Kui keegi saadab sulle mõnes virtuaalses suhtluskanalis (MSN, Facebook, jututoad jne) mõnitava ja halvustava sisuga sõnumeid ja teateid, siis blokeeri teadete saatja.

1.1.i.6.3.

Hoia häiriv kiri või sõnum alles. Sellisel juhul saad vajadusel hiljem alati tõestada, et sind on kiusatud. Pea meeles, et mitte ainult kirju ja sõnumeid, vaid ka MSNi veebikaameravestlust on võimalik salvestada mõlemal pool.

1.1.i.6.4.

Räägi probleemist kohe, kui see tekib. Räägi inimesele, keda sa tunnend varasemalt. Leia keegi, kes sind ära kuulab. Kui sinu tutvusringkonnas puudub hetkel selline inimene, helista 116 111.

1.1.i.6.5.

Blokeeri häirija. Nendes keskkondades, kus võimalik, on kõige lihtsam lahendus häirijaga tegelemiseks tema blokeerimine.

1.1.i.6.6.

Tegele probleemiga võimalikult ruttu – eelistatult kohe, kui see tekib, selleks teavita portaali pidajat kiusaja tegevusest.

Ära süüdistata last!

Ära kritiseeri tema käitumist või otsuseid!

Füüsiline vägivald koolis

Märgid, mis viitavad füüsilise vägivalla ohvrile:

- tähelepanu- ja õpivõime langus,
- vigade arvu kasv,
- mälu halvenemine,
- unustamise kiirenemine,

- meeleolu langus, endassetõmbunud olek,
- hirmunud, ennast varjata püüdev kehahoiak,
- õpilane väldib koostööd või kontakti teatud õpilastega.

Kui enamus neist märkidest on täidetud, võib kahtlustada füüsilise vägivalda toimumist.

Füüsilise vägivalda ilmingutele tuleb alati reageerida.

1. Julgusta ohvrit rääkima.
2. Vajadusel pöördu kooli meditsiinitöötaja poole või traumapunkti, et fikseerida ja dokumenteerida vigastused.
3. Püüa välja selgitada konflikti põhjused ja peamised vägivallatsejad.
4. Tee koostööd mõlema osapoole lapsevanemate/hooldajatega.
5. Käsitle juhtunut vastavalt olukorrale mõlema osapoolega eraldi, mõlema osapoolega koos või klassis (probleemi vahendamine, ühise mure meetod, klassiarutelu).
6. Väljenda selgelt, et füüsiline vägivald on lubamatu.
7. Kutsu vägivallatseja koos vanemate/hooldajatega probleemvestlusele.
8. Võimalusel suuna nii ohver kui vägivallatseja koolipsühholoogi juurde.
9. Aita ohvril leida strateegiaid enda kaitsmiseks ja vägivaldsete olukordade vältimiseks.
10. Aita vägivallatsejal leida strateegiaid enda emotsioonide ja impulsside kontrolli all hoidmiseks.
11. Vajadusel teavita kooli juhtkonda või noorsoopolitseid.

Ära tee ennatlikke otsuseid enne kui oled juhtumisse süvenenud!

Koduse füüsilise väärkohtlemise kahtlus

Märgid, mis võivad viidata kodusele füüsilisele vägivallale:

- laps kardab vanemaid,
- laps ei taha koju minna,
- seletamatu muutus käitumises (rõõmsast kurvameelseks vmt),
- laps on hirmunud, endassetõmbunud, passiivne või kõrgenenud agressiivsusega,
- ilmastikule sobimatu riiduse kandmine verevalumite vmt varjamiseks,
- ennasthävitav käitumine või selle sagenemine (narkootikumide või alkoholi kuritarvitamine, suitsetamine),
- kodust ärajooksmine.

Mida teha?

1. Räägi oma kahtlustest kooliarstile, koolipsühholoogile, sotsiaaltöötajale või kohaliku omavalitsuse lastekaitse spetsialistile.
2. Ole lapse suhtes toetav ja julgustav, kuid mitte pealetükkiv.
3. Julgusta last oma muret jagama täiskasvanuga.
4. Anna märku, et juhtumus ei ole laps süüdi.

Seksuaalne väärkohtlemine

Kui tead või kahtlustad, et keegi alla 16-aastane isik on jäetud hooletusse või et ta on emotsionaalse, füüsilise või seksuaalse väärkohtlemise ohver (või kui on oht, et ta selle ohvriks langeb), on seadusest tulenev kohustus teavitada sellest politseid. Kõige otstarbekam on teavitada Lastekaitsetalitust ja/või Noorsoopolitseid.

Kui keegi ütleb, et teda on seksuaalselt väärkoheldud või seksuaalselt rünnatud, siis:

1. Võta aega kuulamiseks ja leia jutuaajamiseks rahulik koht.
2. Täna teda, et ta otsustas sinuga oma muret jagada ja anna endale aru, kui raske tal võib olla sellest rääkida.
3. Ütle talle, et usud teda. Inimesele, keda on väärkoheldud või seksuaalselt rünnatud, on oluline, et teised inimesed teda usuksid. Seda, et inimesed seksuaalvägivalla kohta valetaksid, juhtub väga harva.
4. Toeta teda, öeldes: „Mul on kahju, et see sinuga juhtus”, „Mul on hea meel, et sa julgesid sellest mulle rääkida”, „Ma mõistan, et sellest rääkimine oli sulle raske, aga sa oled tubli, et julgesid abi küsida”, „Ma saan aru, miks sa ennast nii kohutavalt tunned”.
5. Toetu detailsele infole mitte ettekujutusele.
6. Ütle talle, et tema ei olnud juhtumus süüdi. Ainuke inimene, keda süüdistada, on ründaja, sest vägivaldset käitumist ei õigusta mitte miski.
7. Aita tal otsida abi. Ole ta sõber. Ohvritel ei ole kerge juhtumust rääkida. Mine temaga kaasa abi otsima ja paku, et oled kogu selle aja vältel temaga koos. Sellise toetuse olulisust on võimatu sõnadega kirjeldada. Ole tugev ja paku tuge.
8. Ära luba, et sa ei räägi kellelegi (rõhuta, et sa räägid juhtumust spetsialistile, kes saab lapsele professionaalset abi osutada).
9. Säilita rahu, ära käitu paaniliselt, järelemõtlematult. Ära tee kiireid, mõtlematuid otsuseid.
10. Tee protsessist täpsed märkmed, erista kuuldu ja enda mõtted või järeldused.
11. Aita tal leida kohad, kust saaks abi otsida. (Kui laps on vahetu vägistamise ohver, siis tuleb jälgida, et säiliksid vägistamisjäljed tema kehal ja riidel kuni spetsialistide saabumiseni).

2. Kui oled ebakindel, konsulteerige kooli meditsiinitöötaja, psühholoogi või sotsiaaltöötajaga.

Kui märkad vihjeid, mis viitavad seksuaalsele väärkohtlemisele

Seksuaalse väärkohtlemise ohvrid võivad üritada loovtöodes seksuaalkuritegusid kirjeldades või neid kujutades oma olukorrast märku anda. Õpetaja roll on signaalidest aru saada.

1. Alusta õpilasega dialoogi.
2. Mõista, et juhtunust on väga raske rääkida.
3. Kinnita talle, et tema ei ole süüdi. Süüdistada saab ainult teo toimepanijat.
4. Selgita vaikumiskohustusega seonduvaid küsimusi. Juhtumist tuleb teatada **alati** lastekaitsetalitusele või politseile.
5. Vägivalla ohvri peab suunama abi saama ja talle peab rääkima tema õigustest ja võimalustest tuge saada.
6. Pärast konsulteerimist sotsiaaltöötajaga võetakse vastu otsus vanematele teatamisest või mitteteatamisest
7. Vajadusel saadetakse laps turvapaika. Kodust ja perekonnast eraldatud lapse edasise elukoha, hooldamise ja kasvatamise korraldab valla- või linnavalitsus.

Kui keegi tunnistab et on käitunud viisil, mida sa pead seksuaalselt ahistavaks või vägivaldseks:

1. Kuula.
2. Toeta tema käitumise muutmist.
3. Juhi ahistava sisuga kommentaaridele tähelepanu ning mõista need hukka.
4. Aita tal mõista, et tema üksi vastutab vägivalla eest, isegi kui tema partner on süüdi suhte muudes probleemides. Vägivald on õpitud käitumisviis, millest on võimalik end vöörutada.
5. Julgusta teda nõustajalt abi paluma. Vägivald ei lõpe niisama.
6. Selgita, et tegemist on seaduserikkumisega, julgusta teda oma tegu üles tunnistama. Anna teada, et vastasel korral pead ise politseid teavitama.

Depressioon

Depressiooni üldised tunnused noorukil

1. Äkilised meeleolu ja käitumise muutused. (Varem sõnakuulelik nooruk on äkki muutunud vaenulikuks. Mässuline käitumine ja isegi kodunt ärajooksmine on depressioonis nooruki puhul tavaline).
2. Huvi kadumine peaaegu kõigi tegevuste vastu. (On ebatavaliselt passiivne, kaotab huvi endiste hobide vastu).

3. Teistest eraldumine. (Nooruk eemaldub sõpradest või vastupidi, kuna tema käitumises ja hoiakutes on ebameeldivad muutused).
4. Muutused toitumisharjumustes. (Depressiooniga on tihti kaasnevad anoreksia, buliimia ja taltsutamatu liigsöömine).
5. Unehäired. (Magab kas liiga vähe või liiga palju. Või on kujunenud häiritud magamisharjumused, öö ja päev vahetuses).
6. Probleemid koolis. (Nooruk on probleemne õpetajate ja kaasõpilastega, tema õppeedukus langeb ja võib keelduda kooli minemast).
7. Ohtlik või ennasthävitatav käitumine. (Võib juhtuda, et noorel pole enam eluisu, selle sümptomiks võib olla ka enesevigastamine).
8. Väärtusetustunne või kohatu süütunne. (Muutub äärmiselt enesekriitiliseks, tundes end täieliku hädavaresena, kuigi tegelik olukord võib olla vastupidine).
9. Psühhosomaatilised vaevused: ilma füüsilise põhjuseta pea -, hamba- ja seljavalud.
10. Korduvad surma – või enesetapumõtted.

Depressioon mõjutab kõiki igapäevaelu valdkondi. Kõige sagedamini energiataset, und, toitumist.

Depressiooni õigeaegne diagnoosimine ja ravi on tervise seisukohalt väga oluline. Noorukil tuleks soovitada pöörduda perearsti või psühhiaatri /psühholoogi poole.

Söömishäired

Enamikel lastest esineb mõnel arenguetapil mingeid söömishäireid, nagu ajutiselt vähenenud või suurenenud söögiisu või toidu valimist, „pirtsutamist“.

Tähelepanelik tasub olla kui:

- lapse kaal väheneb või normaalne juurdevõtmine väheneb,
- teatud toidud tekitavad iiveldust,
- esineb muid somaatilisi sümptomeid (kõhuvalu, kõhulahtisus või – kinnisus),
- on märgata koolilõunal piiratud menüü kasutamist,
- ülemäärane liikumine,
- tahtlik oksendamine,
- lahtistite kasutamine,
- söögiisu vähendavate ainete ja vedelikku väljutavate ravimite tarvitamine,
- kerged motoorsed kohmakusnähud,
- aeglane pulss, madal vererõhk, punetavad või sinetavad külmad jäsemed,

- hambakahjustused.

Söömishäiretest levinumad on anoreksia ja buliimia.

Mida teha?

Kui õpilasel on märgata eelpool nimetatud sümptomeid, siis on soovitatav vestelda kõigepealt lapsevanemaga ja soovitada psühholoogi poole pöördumist.

Söömishäired kuuluvad raskesti ravitavate ja tõsiste haiguste hulka ja vajavad psühhiaatrilist sekkumist ja vastavat ravi.

Esmaabi

Astmahoog

Tunnused:

- hingamisraskus, oluliselt pikenenud väljahingamine,
- vilinad väljahingamisel,
- raskendatud kõnelemine ja sosistamine,
- huuled, kõrvalestad ja küünevallid hallikassinised,
- rahutus, kurnatus,
- köha.

Esmaabi:

- säilita rahu ja julgust kannatanut,
- aita tal kasutada oma astmahoo ravimeid,
- palu tal hingata aeglaselt ja sügavalt sisse ja lühidalt ning kiirelt välja,
- ära pane kannatanut pikali, las ta valib endale mugava asendi ise – harilikult istuva,
- kui hoog ei leevene, palu kannatanul võtta inhalaatorist teine doos,
- kui inhalaatori toime puudub viie minuti jooksul helista 112,
- aita kannatanul kasutada inhalaatorit iga 5- 10 minuti järel,
- ära kasuta inhalaatorit rohkem kui maksimaalselt ette nähtud,
- jälgi kannatanu hingamist ja pulssi,
- kui kannatanu kaotab teadvuse, aseta ta püsivasse küliliasendisse,
- vajadusel elustamise ABC.

Diabeet ehk suhkruhaigus

Kui varasemast teada suhkruhaige tunneb ennast halvasti anna talle magusat, see kõrvaldab kiiresti hüpoglükeemia (normist madalam veresuhkru tase) ega kahjusta oluliselt hüperglükeemia (normist kõrgem veresuhkru tase) korral.

Eluohtlikud teadvusehäired diabeedi korral

Hüperglükeemia

Kõrge veresuhkur pikema aja jooksul võib viia teadvusekaotuseni. Teadvusekaotus kujuneb välja päevadega.

Tunnused:

- soe ja kuiv nahk, kiire pulss ja hingamine,
- atsetoonilõhn suust, tugev janu, sage urineerimine,
- ravita uimasus ja seejärel teadvusekaotus.

Esmaabi:

- kui kannatanu on teadvuseta aseta ta püsivasse küliliasendisse,
- helista 112,
- jälgige elutähtsaid funktsioone (teadvust, hingamist, pulssi).

Epilepsiahoog

Sinu eesmärgid:

1. Kaitsta kannatanut vigastuste eest.
2. Abistada teda pärast teadvuse taastumist.
3. Kui vaja, helistada 112.

Epilepsiale on iseloomulik:

- kannatanu kaotab järsku teadvuse, sageli karjatades vahetult enne,
- lihased muutuvad jäigaks, selg kumerdub tahapoole,
- võib tekkida hingamisseiskus,
- algavad krampilised lihastõmbused, lõuad võivad olla kokkusurutud ja hingamine võib olla häälekas,
- suu võib olla täitunud verise süljega, kui esinevad keele või huulte hammustushaavad,

- kusepõis ja pärasool võivad tühjeneda,
- lihased lõõgastuvad ja taastub normaalne hingamine, kannatanu tuleb teadvusele mõne minuti jooksul,
- kannatanu võib olla uimane, käituda kummaliselt või endaga juhtunust mitte teadlik olla,
- pärast hoogu võib kannatanu jääda sügavalt magama.

Esmaabi:

- kaitse kannatanut vigastuste eest. Püüa kergendada tema kukkumist, tee ruum tema ümber vabaks,
- ära pane talle midagi suhu, ära hoia teda jõuga kinni,
- ära kannatanut liiguta kui ta pole otseses hädaohus,
- jäta meelde kellaaeg millal kramp hakkas,
- võimalusel kaitse kannatanu pead, asetades pehme padja pea alla,
- vabasta kaela ümbritsevad riided,
- hoo lakkamisel ava hingamisteed ja kontrolli hingamist, vajadusel alusta elustamise ABC,
- kui kannatanu hingab, aseta ta püsivasse küliliasendisse,
- märgi ära krambihoo kestus.

Helista 112, kui

- kannatanu on teadvuseta kauem kui kümme minutit,
- krambihoo kestab kauem kui viis minutit,
- krambid on esmakordselt elus,
- esinevad korduvad krambihood.

Esmaabi ABC

Elustamise ABC

Kui kannatanu on võõras ja puudub spetsiaalne kaitsemask, siis suust – suhu hingamist ei tehta ja piirduakse vaid kaudse südamemassaažiga.

A – hingamisteede avamine

- Aseta oma üks käsi kannatanu otsmikule ja painuta tema pead õrnalt tahapoole.
- Eemalda kannatanu suust võõrkehad (hambaproteesid, okse, toit jne.).

- Aseta oma sõrmeotsad kannatanu lõua alla ja tõsta lõug ette-üles.
- Kontrolli, kas kannatanu nüüd hingab.
- Kui kahtlustad lüüsisamba kaelaosa vigastust, ära pead tahapoole kalluta, vaid ava hingamisteed tõstes ainult õrnalt alalõuga.

B – kunstlik hingamine

- Aseta oma üks käsi kannatanu lõua alla ja teine laubale, surudes sellega pea kuklasse ja lõua ette-üles.
- Laubal oleva käe sõrmedega suru kinni tema ninasõõrmed.
- Suru oma avatud suu tihedalt ümber kannatanu avatud suu.
- Puhu õhk ühtlaselt kannatanu suhu ja jälgi, et tema rindkere samal ajal kerkiks.
- Tõsta hetkeks oma pea ja lase kannatanul ise välja hingata.
- Korda sissepuhumist teist korda.

C- kaudne südamemassaaž

- Aseta kannatanu selili kõvale alusele.
- Lasku põlvili kannatanu kõrvale.
- Aseta oma ühe labakäe tüvi kannatanu rinnaku keskele.
- Aseta oma teise labakäe tüvi esimese käe peale ja seo sõrmed omavahel.
- Suru sirgete kätega kannatanu rinnakule nii, et rindkere vajuks 4-5 cm.
- Vajuta nii 30 korda kiirusega umbes 100 survet minutis käsi kannatanu rindkerelt eemaldamata.
- Surve ja survest vabastamise vahekord on 1 : 1.
- Pärast seda tee jälle 2 õhu sissepuhumist kopsudesse.

Jätka elustamist kiirabi saabumiseni või kuni kannatanu hakkab ise hingama ja pulssi on tunda.

Juhul kui kaitsemaski ei ole käepärast ja suust-suhu hingamine ei ole elustajale tänapäeva tingimustes turvaline, on parem teha ainult südamemassaaži, kui üldse mitte elustada. Kannatanu ellujäämise võimalus on suurem ka siis, kui elustatakse ilma kunstliku hingamiseta.

LISA 1 Äkkrünnaku ähvarduse dokumenteerimise ankeet

Jää rahulikuks! Proovi vestlusest saada maksimaalselt infot, ära ise telefonikõnet lõpeta!

Kõne vastuvõtu aeg (kuupäev/kellaaeg)
Mil viisil võib rünnak toimuda (kirjeldada/tsiteerida ähvarduse teksti)?
Millal rünnak toimub (kuupäev/kellaaeg)?
Kus rünnak toimub (aadress, objekti nimetus, asukoht)?
Kes on ründaja (kui on teada isik, siis lisada nimi, sünniaeg, kontaktid jms)? Kui on teada ründaja isikukirjeldus, siis lisada ka see.
Milliseid vahendeid ründaja võib kasutada (relvad, süütevahendid jm – kirjeldada nii täpselt kui võimalik)?
Kas ründaja on sündmuskohal?
Mis on ründaja tegevuse eesmärk?
Helistaja asukoht, nimi, telefoninumber:

Kõne vastuvõtmise kuupäev ja kellaaeg:

Kõne vastuvõtja nimi ja kontaktandmed:

HELISTAJA ISIK: mees naine tüdruk poiss
 laps, täpsemalt ei oska hinnata. Oletatav vanus _____
Mis keeles rääkis? eesti vene inglise muu _____

Kas helistaja kõneles mõnes murdes või murrakus? _____

Kas helistaja hääli oli teile tuttav? jah ei

Kui jah, siis keda see meenutas? _____

KÕNE HINDAMINE

Iseloomustada helistaja kõnet (märgi sobivad):

kiire aeglane rahulik ärevil hirmunud
kahtlev vihane enesekindel karjuv kriiskav
selge kogelev kurb nutune joobes
katkendlik kähisev mõmisev läbi nina seosetu
segane rõõmus itsitustega aktsendiga moonutatud
muu _____

Kas helistaja keelekasutus oli hea ja korrektne? jah ei

Kas hääletoon muutus kõne ajal?

Kuidas? _____

Kas Teil tekkis mulje, et ähvardaja tunneb Teid või ähvarduse objekti? Miks Te nii arvate?

Kas ähvardaja helistas ühe korra või mitu korda?

Kas ähvardaja kõnes esines kõnedefekte, viiteid vaimsele puudele või muud tavapärasest erinevat?
Kui jah, siis mis konkreetselt?

Kas helistaja mainis kedagi nimeliselt? Keda?

Kas kõne taustal oli kuulda teiste inimeste hääli, naeru, itsitamist vms?

Kas kõne taustal oli kuulda müra (masinad, seadmed, liiklusrüü, muusika, muu)?

Muud tähelepanekud?

LISA 2

Pommiahvarduse dokumenteerimise ankeet

Kõne vastuvõtu aeg (kellaaeg, kuupäev)/.....

Kus lõhkeseadeldis asub (täpne aadress, objekti nimetus, asukoht)?

.....
.....

Milline lõhkeseadeldis välja näeb (suurus, kuju, materjal jne.)?

.....

Kuidas käivitub?

.....

Millal pomm plahvatab (kuupäev/kellaaeg) ?/.....

Millal ja kes selle pani?

.....

Milline on pommipanemise eesmärk, taotlused, nõudmised?

.....

Helistaja nimi ja telefoni number millelt helistatakse?

.....

1. Helistaja isik: mees naine tüdruk poiss

laps, täpsemalt ei oska hinnata. Oletatav vanus _____

2. Mis keeles rääkis? eesti vene inglise

muu _____

3. Kas helistaja hääl oli teile tuttav? jah ei

4. Kui jah, siis keda see meenutas? _____

5. Iseloomustada helistaja kõnet (märgi sobivad):

kiire aeglane selge kogelev vanduv

moonutatud seosetu segane erutatud nutune

muu _____

6. Taustahelid:

inimhääled muusika liiklusrüü kontor
tööstus itsitamine muu_____

7. Kõne kokkuvõte:

.....
.....
.....
.....
.....

8. Kas on objekt, asutusel või mõnel asutuses töötaval isikul eelnevalt esinenud (pommi)ähvardusi?

.....
.....

Täitja nimi, kuupäev, kellaaeg, telefoni nr.

...../...../.....
.....

LISA 3

Keelatud aine(te)/eseme(te) äravõtmise akt

Kool: _____ Klass: _____

Isiku andmed, kellelt aine(d)/ese(med) ära võetakse

Nimi: _____

Kuupäev: _____

Koht: _____

Ära võetav(ad) aine(d)/ese(med):

Aine(te)/eseme(te) äravõtmise põhjus:

Aine(d)/eseme(d) võttis ära

Nimi: _____

Ära võetud aine(d)/ese(med) on üle antud

Nimi: _____

Allkiri: _____

Kuupäev: _____

Lisa 2

Nõusolek lapse pildistamiseks ja filmimiseks lasteaias

Lapse nimi: _____

Rühm: _____

Lapsevanema nimi: _____

Lugupeetud lapsevanem!

Lasteaed soovib aeg-ajalt jäädvustada laste tegemisi (näiteks üritused, õppetegevused, sünnipäevad jms) piltide ja/või videote näol. Neid materjale võidakse kasutada:

- lasteaia sisekasutuseks (nt rühma stendil, rühma fotokaustas),
- lasteaia veebilehel ja/või sotsiaalmeedias (nt Facebook, Instagram),
- õppe- ja arendustegevuste dokumenteerimiseks,
- projektide või aruannete koostamiseks (sh haridusametile esitamiseks).

Lapse pildistamine ja filmimine loetakse isikuandmete töötlemiseks ning selleks on vaja lapse seadusliku esindaja nõusolekut vastavalt:

- Euroopa Liidu Isikuandmete kaitse üldmäärusele (GDPR) – (EL) 2016/679 artikkel 6 ja 7,
- Eesti Isikuandmete kaitse seadusele.

Palume Teil täita ja allkirjastada allolev nõusolekuvorm.

NÕUSOLEK

☐ Annan nõusoleku, et minu last võib lasteaias pildistada ja/või filmida eespool kirjeldatud eesmärkidel.

☐ Ei anna nõusolekut lapse pildistamiseks ja/või filmimiseks.

Täpsustused (soovi korral):

Allkiri: _____

Kuupäev: ____ / ____ / 20____

Märkused:

- Nõusolekut on võimalik igal ajal tagasi võtta, teavitades sellest kirjalikult lasteaeda.
- Lasteaia poolt tehtud materjalid hoitakse turvaliselt ja neid ei jagata kolmandatele osapooltele ilma täiendava loata.
- Kui materjale kasutatakse avalikult (nt sotsiaalmeedia või koduleht), tagatakse, et lapsi ei kujutata alandavas või ebaturvalises olukorras.